

zeruko
ARGIA

COPEL

peyrehorade
gelditu

beltzaren
euskadi 1984

vii u.e.u.
prestatzen

Gipuzkoa'ko jakintza bearrak, iraunkor eta eten-
gabeko ardura eskatzen dute. Bereziak eta or-
emenka edatuak izanik, elkar artu ta saillean
egin bearreko lana.

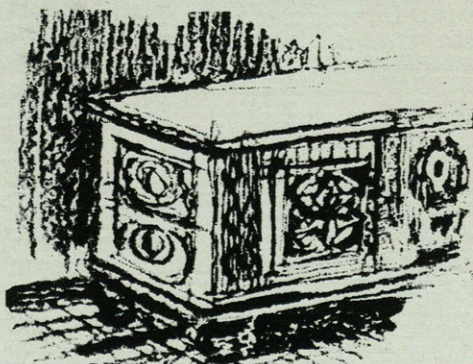
Donosti-Aurrezki-Kutxa'k lortutako etekiñak ez
ditu erabili oi banakako laguntzan, Gipuzko-
erriaren onerako bai ordea. Zuri Kutxan jarritako
diruak korritua ematen dizu baita orretaz gaiñera
zu, Donosti-Aurrezki-Kutxa'ren bidez ekintza
auetako lankide izentatu ere:

- Miramon'en, Arbide-Dorreak ber-eraiki, Bide-
bietan, "Moneda" izeneko baserria ta Azpeiti'n,
Enparan-jauregia zar-berritu.
- Ateraldi-Argitaraldi-Gipuzko-Bazkunak eta "Dr.
Camino" izeneko jakintza saillak, Idazti argi-
taratzea.
- Donosti'n, arduradun guzientzat irikia dagon,
Dr. Camino Idaztitegia.
- Jakintza-ekiñaldiak, Donostiko Aretoan eta Gi-
puzkoa'ko 17 gela-nagusietan.
- Erti-Erakusketak, Eibar, Donosti ta
Zumai'ko Aretoetan. Gipuzkoa'ko
jakintza-lagundi ta
bazkun askori, lagun-
tza ta babes.

Jakintza sail
ontan ere

lankide zaitugu, Gipuzko-
erriari lagun egin bai diozu.

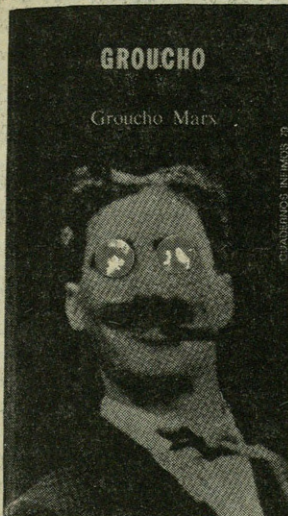
**ZU ERE
ONTAN
LAGUNTZAILLE
ZAITUGU**

**IA EUN URTE DARAMAZKIGU GIPUZKO-ERRIAREN
ALDE LANEAN. IA EUN URTE!**

ekaina

LIBURUAK

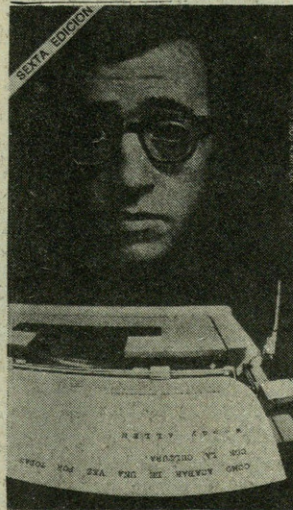
GROUCHO Y YO, Groucho Marx. TUSQUETS. 341 or., 275 pta.

Nork ez du ezagutzen Groucho Marx? Bere bigote eta puruaz, eta Chico eta Harpo bere anaiek lagundurik, mundu erdiari farre egin erazi dio zinearen bitartez. Orain berriz liburu baten bitartez egiten du hori bera, nahiz eta barrenean nolabaiteko tristura ere izan. Bere historia eta aldi berean bere anai eta famili guztia areen kontatzen digu, baina ez autobiografiak normalean idazten diren modu horretara, Grouchok bakarrik egin zezakeen bezala baizik. Bueno, liburu hau ez da berria noski. 1959an atera zen lehen aldiz eta nau gaztelaniazko boskarren argitalpena da.

COMO ACABAR DE UNA VEZ POR TODAS CON LA CULTURA, Woody Allen. TUSQUETS. 211 or., 310 pta.

Woody Allen, miopo, akonplejatu eta gafe hori —bueno, hori da bere irudi tipiko eta topikoa, beste gauza asko estaltzen dituen— gizon oso kulto eta oso kritikoa denik ezin ukatu. Hori erakusten digu behintzat liburu honetan bildutako idatzien bitartez. Gehienak «The New Yorker» delakoan argitaratutakoak dira eta helburutzat kultura akabatzea dute. Horregatik Freudez eta sikiatriaz, Kantez eta filosofiaz Igmar Bergmanez eta zineaz etabarrez katxondeatzen da

modurik finenean. Beraz, hau ere farre lasai egiteko moduko liburu. Baina ez da berria: 1966ean argitaratu zen lehen aldiz eta agortuta zegoenez, seigarren aldiz atera da gaztelaniaz.

PUBIS ANGELICAL, Manuel Puig. SEIX BARRAL. 270 or., 330 pta.

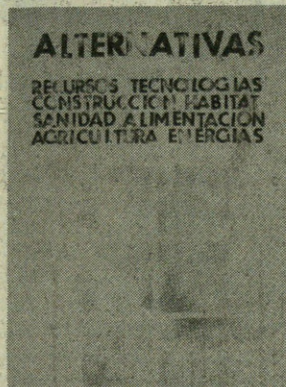

Emakumearen drama, Emakume maiuskulaz idatzirik. Alde batetik 30 hamarkadako emakume oso eder baten bizitza: Europan eta Hollywooden eta zientzia-fikziozko herri batetan, geroan. Bestetik, Argentinako emakume bat, Mexicon gaurorik aurkitzen dena. Bai batengan eta baita bestearengan ere, zapalketa, era eta zirkunstantzi oso desberdinetan, baina beti karakteristika horrekin: emakumea erabilia izatea. Teknika eta estilo desberdinak erabiltzen ditu hori dena kontatzeko Manuel Puigek, eta arteketa retoriko samarra gertatzen da.

Dena dela, irakur daiteke. Egilea argentinarra da eta beste batzuen artean «Boquitas pintadas» eta «El beso de la mujer araña» nobelak idatzi ditu.

LAS ARTES PLASTICAS EN LA ESCUELA, Adriana Bisquert Santiago. MINISTERIO DE EDUCACION Y CIENCIA. 313 or., 500 pta.

Haurra arte plastikoaren munduan nola sar daitekeen zehatz mehatz esplikatzeko liburu honetan. Oinarrian zera aitortzen da, bakoitzak duen eskubidea barruan duena artearen bitartez kanporatzeko. Hortik aurrera, haurrari bere espresibitatea arte plastikoaren bitartez desarrollatzeko kontutan izan behar diren puntuak adierazten dira, enpleuz horniturik. Eskolako tailerra nola antolatu behar den, haurren eta irakaslearen arteko harremanak eta abar ere azaltzen dira. Grafiko ugari, asko koloretan, du liburuak. Bukaeran berriz, arteko hiztegi bat ere ematen da. Liburu oso baliagarria, batez ere irakasleentzat.

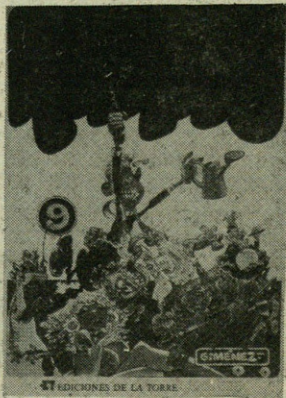

ALTERNATIVAS. EUSKAL BIDEA. 348 or., 940 pta.

Iazko uztailaren hasieran Iruñeko Arkitektoen eta Aparejadore eta Arkitekto Teknikoaren Kolegioek «Jornadas de Estudio de Alternativas» deiturikoak antolatu zituzten. Alternatibak zeri? Ba teknologiari, habitatari, medikuntzari, energiari, nekazaritzari, elikadurari... Bertako eta kanpoko espezialistek parte hartu zuten ihardunaldi hauetan eta hoiak hizketaldi

aste giroa

guztiak jasotzen dira liburuan. Interresgarria dokumento bezala.

RETALES, Carlos Giménez. EDICIONES DE LA TORRE. 47 or., 160 pta.

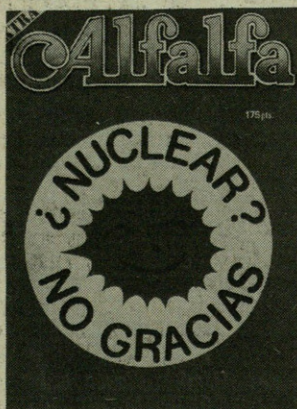
EDICIONES DE LA TORREK, PAPEL VIVO sailean, komikilarien lanak argitaratzen ditu. Oraingo honetan, Carlos Giménezek. Desberdinak dira, gaiez, formaz —gehienak historietak dira, baina badira tartean txisteak, jokuak etabar— eta baita dibujoaren estiloz ere. Batzu farre egiteko dira, besterik gabe, eta besteak berriz umorearekin batera kritika sozial eta politikoa ere sartzen dute. Orokorki, denbora pasatzeko ondo. Estatu Espainoleko aldiakari batzutan —«Mata Ratos», «Muchas Gracias»— eta kanpokoetan ere parte hartu izan du komikilari madrildar honek.

ALDIZKARIAK

ALFALFA, extra energia. 175 pta.

Atera berri da eta zenbait kioskotan agortzen ere ari da ALFALFAren extra hau. Izan ere planteatzen duen gaia eskuarte bizi bizi baitugu azkenaldi honetan: energia. Energia orokorki mintzatu ondoren, nuklearrarekin sartzen da, honi emanez tokirik gehiena. Ondoren berriz beste energia tipo batzu —ikatzarena, petrolegarrena etabar— azaltzen ditu eta bukatzeko energia berriak: eguzkiarena haizearena, alkoholena, etabar. Beraz, dokumentu oso ona energiari buruz, eta egokia komite antinuklear etabarretan dabilen jendearentzat. Norbaitek kiosko edo liburutegietan aurkitzen ez badu, Barcelonako helbide honetara —Bo-

quería, 40, pral.— edo (93)
3184015 telefonora eska dezake.

CONTRACAMPO, revista de cine.
2. zenbakia. 1979ko maiatza. 74 or.,
150 pta.

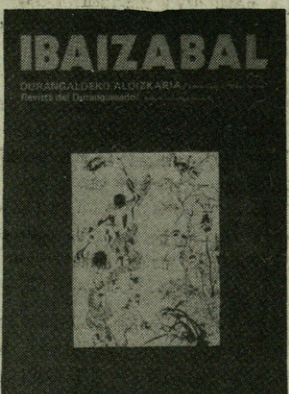
Madriren sortu da zineari bu-
ruzko aldizkari berri hau. Eta ez
du batera itxura txarrik. Eskutan
dugun zenbaki honetan bi sail za-
bal: Estatu Espainoleko zinea alde
batetik, analisis eta elkarrizketen
bitartez, eta zine amerikanoaren
atal desberdinak bestetik. Baita
ere Roland Barthesi, 1963an, «Ca-
hiers du Cinéma» aldizkarian egin-
dako elkarrizketa bat, gaztelaniaz
oraindik argitaratu gabe zegoena,
eta, azkenik, filmen kritika eta
alpamenak eta berri laburrak zi-
nearen munduari buruz.

Harpidetzak, urtekoa —11 zen-
baki— 1.500 pta.; sei hilabetekoa
800 pta. eta laguntzako harpidetza
—urte guztirako baita ere— 2.000
pezeta kostatzen dira. Harpidetze-
kin batera zineari buruzko liburu
batzu ere erregalatzen dira. Hel-
bidea: Chamberí, 3; Madrid - 10.
Tel.: (91) 4470663.

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA.

Atera berri da udako Euskal
Unibertsitateari buruzko folleto bat.
Bertan horren historia azaltzen da
laburki, hasi 1973an Donibane Lh-
hizunen ospatu zenetik eta iazko
Iruñeko arte. Gainera azken urte
horretako ikaslego eta irakaslegoa-
ren kopurua, hoiel buruzko esta-
distikak, emandako ikastaldi guz-
tien zerrenda, argitalpenak, lagun-
tza eskaini zutenen zerrenda eta-
bar jasotzen dira folletoan. Ez da
saltzen eta norbaitek bereziki es-
kuratu nahi balu, U.E.U.ren idaz-
karitzara eskatu behar du.

IBAIZABAL, Durangaldeko aldizka-
ria. Lehen zenbakia, 1979ko maia-
tza.

«Ahalegin asko egin dira aspal-
ditik Durangoaldean halako gauza
bat aurrera ateratzeko. Orain es-
kuartearen daukazu aldizkari hau
lan askoren seme da». Eta seme
hori «Ibaizabal» da, «Ibaizabal-
Gerediaga» elkartearen babesean
argitaratua. Idazleen artean ZERU-
KO ARGIA honetan ezagunak diren
Joseba Sarrionandia eta Jon Sen-
dagorta aurki ditzakegu baina, ka-
sualidadea, zerrendan ez dago ema-
kume bat bakarra ere, nahiz eta
lanen bat emakume izenez firma-
tua azaltzen den. Dena dela, al-
dizkaria nahi duen guztientzat
irekirik dagoela adierazten da, eta
«aldizkari independente, zabal eta
herriar bat egitea» nahi izan du-
tela. «Eta zabala galei dagokionez
behintzat bada: komentario ironi-
koak zenbait gauzari, Durango-lu-
rretako hauteskundearen erresul-
tatu azterketa, Bizkaiko metalaren

konbenioa, Alberto eta Txikiren
hilketa, zentral nuklearra, kultur
gaiak, irakaskuntzaren munizipali-
zazioa, bertsoak, marrazkiak, txis-
teak... Erdizka gutxi gora behera,
euskara eta gaztelaniaz.

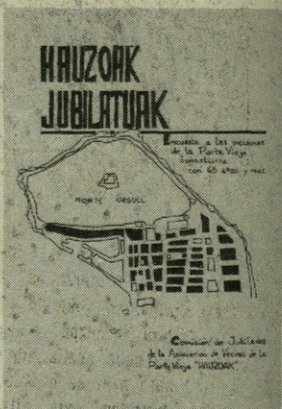
TRICOLOR, portavoz de opinión re-
publicana y popular. 0. zenbakia.
1979ko maiatza. 12 or., 30 pta.

Ba beste aldizkari politiko bat.
Errepublikarra eta herritarra denik
besterik ez du jartzen titularen
azpian, baina barruko orrialdeetan
garbi dago «Izquierda Republicana».
«Asociación Obrera Asambleísta»
etabarretako jendeak ater-
ratzen duela. «Tenemos la sana
ambición de convertir TRICOLOR
en una gran tribuna popular, abier-
ta al movimiento obrero y ciuda-
dano, al campesino, al de los in-
telectuales progresistas, a la ju-
ventud, a la mujer, a todas las
fuerzas sociales que pugnan por
marchar adelante» diote aurkez-
penean.

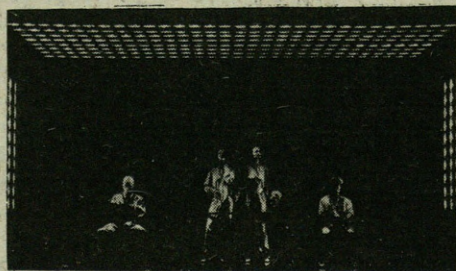
Aldizkari politikoa izateko nahi-
ko ondo egin dago formaz. Firma
famatu batzu ere baditu, hoiel
artean José Bergamín eta Santia-
go Amón. Helbidea: Los Madrazos,
16 - 2.º, Madrid - 14. Tel.: (91)
2218103. Sei hilabeteko harpidetza
200 pta. kostatzen da, urtebetekoa
400 eta bi urtekoa 800.

JUBILATUAK, Comisión de jubila-
dos de la Asociación de Vecinos
de la Parte Vieja HAUZOAK.

Donostiako HAUZOAK hauzo el-
karteak Parte Zaharreko jubilatu-
en artean —65 urtetik gorakoak— in-
kesta bat egin zuen beren bizi
kondizioei buruz. Folleto honetan
inkesta horren erantzunak jasotzen
dira eta hoiel ondorioz zer errei-
bindikazio izan behar liratekeen
kontutan. Dokumentu interesgarria.

ANTZERKIA

ELS JOGLARS uztaillean Euskal He-
rriari izaingo ditugu, beren azken
espektakulua, «M 7 Catalònia», exi-
liaoan sortua, emateko. Bilbo, Ba-
rakaldo, Basauri, Durango, Gasteiz,

Iruñea eta Donostian aktuatu-
ko dutela espero da; Bergara eta Za-
rautzen ere gestioak egiten ari di-
ra. Informazio zehatzagoa izatean,
emango dizuegu.

IKASTALDIK

VII. Udako Euskal Unibertsitatea, aurten ere Iruinean ospatuko da, uztailaren 16tik 28ra. Zientzia, zientzia humanistikoak, gizarte zientziak, biologia-medikuntza eta hizkuntzalaritza izango dira emango diren sailak, hoietakako bakoitzean atal desberdinak egongo direlarik. Matrikula ekainaren bukaera arte dago irekia eta ondoko tokietan egin daiteke: Araban Euskaltzaindiaren ordezkaritza: Manuel Iradier, 8-1.º, Tel.: (945)233139.

IBILALDIK

—Uda iristekotan dela edo —fextaz behintzat— eta eguraldia ere hobetuko den esperantzaz, Gipuzkoako itsasaldera joko dugu oraingoan. Baina badaezpada, eguraldia txartu edo egun guztia hondartzan sartuta pasa nahi ez baduzu, hona inguru horretan egin ditzakezun ibilalditxo batzu, itsasoa alde bate-ra utziz. Helmuga Aia izango da.

Orioko herritik, trenbideko geltokiaren ondotik har dezakezu bidea edo Oriotik Zarautza doan bidean bestela, ezkerretara, kartel batek «Circuito de Aya» adierazten duen tokitik.

Lehenengotik igoz gero, Alako San Pedro aurkituko dugu. Elizan Andrés de Araozen erretaula; XVI mendeko irudiak eta ponte landua.

Zarauzko aldetik hartuz gero oidea, Laurgaingo hauzoa aurkituko dugu: izen bereko jauregia eta San Migelen eliza.

Alde batetik eta bestetik bidea, hestua izan arren, oso polita da, batez ere orain, dena berdez josirik. Behin Aiara iritsiz gero, paisajea da agian gauzarik zoragarrie-

Gasteiz. Bizkaian U.E.U. ren idazkaritzan: Alda. de Urkijo, 18-pral. izda. Tel.: (94)4441941, Bilbo-8. Gipuzkoan, Elhuyaren: —Círculo San Ignacio— San Marcial, 26 ba-jo. Tel.: (943)424280, Donostia. Iparraldean, Ikasen, 15 Rue Port Neuf. Tel.: 256426. 64100, Baiona. Nafarroan Arturo Kanpion ikaste-txean: Compañía, 25-1.º, Iruinea.

Oharra: haurtzaindegi zerbitzua izango da U.E.U.k iraungo duen bitartean.

na. Pagoeta mendiarren hegalean dagoen herri honek goitik begiratzeko inguru guztiegi, zainduz bezala. Eta badu horretarako arrazoirik, lur zabalak baititu: Gipuzkoako birugarren herria da hedaduraz, Donostia bera baino haundiagoa.

San Estebango eliza eta Aizpeako Ama Birjiñaren ermita elkarrengandik gertu. Probatokia eta pelotaleku estalia. Suerte pixka batekin, edozein joku ikusteko aukera.

Bazkaltzeko toki egokiak eta nahiko merkeak —kostaldeko herrietakoak baino merkeagoak behintzat— Aian bertan eta San Pedron.

Aiatik aurrera, zirkuitoa osatzeko, Andazarrateko bidea hartu; herri-ri bide hestua balna atsegina. Andazarraten bertan, ia erorian, lehen tuberkulosoak edukitzen zizuten sanatorioa. Bidezka bat hartu eta Iturriozko hauzoa. Andazarratek Asteasura —Pello Errotaren herria—, hemendik 3 kilometrora Larraul aurkituko duzu, Ernioren azpian; oso ikusmira ederrak. Buelta hartu eta Villabonan «zibilizazioan» sartuko zara.

ETA BESTE

UDALEKUA IPARRALDEAN. Aurten laugarrenez antolatzen da, euskaraz dakiten haurrenzat. Ehun bat haur bilduko dira, hogeit begira-leen ardurapean. Tokia: Hazparneko Saint Joseph ikastetxea. Eguna: uztailaren 4etik 29ra. Adina:

6 urtetik 11 arteko haurrak. Prezioa: 750 libera. Interesatuak —nahiz Ipar nahiz Hego Euskal Herrikoek— ondoko helbide edo telefonora jo behar dute: SEASKA, 8 Rue Thiers. 64100, Baiona. Tel.: (59)251053.

SUKALDARITZA

Euskal Herrian sukaldaritzak beti izan du bere txokoa. Nolabait hartu dugu euskaldunok tripazai fama! emakumeen trebetasuna etxe-sukaldeetan eta gizonena soziedadeetan agertu baldin bada ere. Zenbait eta zenbat tratu, apustu, bertso edo omenaldi ez ote dira egin mahai baten inguruan? Euskal Herriaren biziak ba du benetan mahai inguru honekin zer ikusirik.

Eta, mahai hoietan ondo maniatutako jakiak. Zerbaitegatik da euskal sukaldaritzak mundukoan hartean onenetako bat.

Honek berriz ez du izan euskal prentsa mailan behar duen eran-

tzunik. Liburu batzu besterik ez. Euskal prentsan ez dugu orainarte sukaldaritzaz aritutako sailik eza-gutzen.

Hemen arkituko dituzu denetarikozetaz, Euskal sukaldaritzaren berriren jakitaketa berriak, baino baita ere betikoak eta gure asaba zaharren garaioak ere, denbora zehar galdutakoak eta orain euskal sukaldaritzaren berriko taldeak errekupeatuak.

Sail hau euskal sukaldaritzaren berriko Karlos Argiñanok egingo du. Eta bera izango da jaki prestatetaz, hala garaialdiko jakitaz, hala sukaldaritzari buruzko aktualitateko gaitetaz arituko dena.

Karlos Argiñanok Zeruko Argiari.

Sukaldaritzan gabiltzanok ere ezin herrikoi kezketarik at ibili. Hona honetan Gladys del Estal izan dugu lur garbi eta herri libreago baten alde burrukatzeagatik erail digutena.

Gladysen omenez bere izena eramango duen jaki berri batekin hasiko gara.

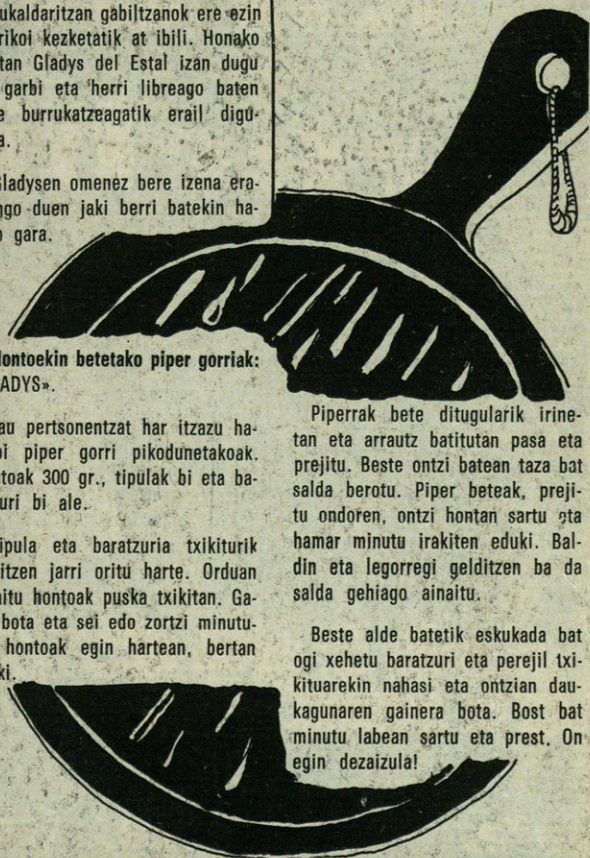
Hontoekin betetako piper gorriak: «GLADYS».

Lau pertsonentzat har itzazu hamabi piper gorri pikodunetakoak. Hontoak 300 gr., tipulak bi eta baratxuri bi ale.

Tipula eta baratxuria txikiturik prejitzen jarri oritu harte. Orduan aintzu hontoak puska txikitzen. Gatz bota eta sei edo zortzi minutuan, hontoak egin hartean, bertan eduki.

Piperrak bete ditugularik irine-tan eta arrautz batitutan pasa eta prejitu. Beste ontzi batean tza bat salda berotu. Piper beteak, prejitu ondoren, ontzi hontan sartu eta hamar minutu irakiten eduki. Baldin eta legorregi gelditzen ba da salda gehiago aintzu.

Beste alde batetik eskukada bat ogi xehetu baratxuri eta perejil txikituekin nahasi eta ontzian daukagunaren gainera bota. Bost bat minutu labean sartu eta prest. On egin dezaizula!

Atharratzera etortzen bazara, gera
zaitez.

Hotel Restaurant
SOULENIA

Eyhelarren (Saint Michel) irailetik aurre-
ra hiru apartamentu alkatatzen dira. Ba-
koitzak bi gela, sukalde, egon-gela, bainu
eta balkoia ditu. Apartamentu batek,
gainera, lorategi bat du. Interesatuak jo
bezate ondoko helbidera:

Ahamendaburu, Bernard
Or. Alcia. Tel.: 370668
64.200. St. Jean Pied de Port

Transportes

ankar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

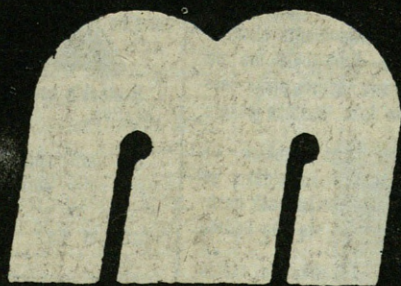
Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

1

ENERGIA SOBRATZEN ZAIGU. Almeria probintziako eguzkiaren erdia aski izango litzateke Estatuko enèrgi behar guztiak betetzeko.

Deklarapen hau Manuel Losada Villasantek egin zituen, ondoren hau gehitu zuelarik: «petrolioa eta ikatza egun batean bukatuko direnez, beste bitarteko batzu aurkitu behar ko dira, nik neure aldetik eguzkia aprobetxatzea proposatzen dut». Baina garestia denez eta sozial mailan oztopo asko bilatzen duenez, Manuel berak posibilitate hau urrun ikusten du.

2

KRISIS ESPEDIENTEAK GEHIAGOTZEN. Urte honen lehenengo bost hilabetetan, Bizkaiko Laneko Delegazioan 666 krisis espediente aurkeztu dira.

Gehiena maiatzean izan zen 170 espediente aurkeztu zirelarik; hauetatik 93 langile eta enpresarioen akordioarik gabe.

Lan Delegazioko datoen arabera, egunoro lau enpresasek eskatzen dute krisis espedienteak.

3

EKAINAREN 9a EGUN FAMATUA. Urteetan zehar, Ekainaren 9an gauza asko gertatu ohi izan da. Zenbait gauza gogoratuko dizuegu:

- Estatu Batuetako senaduak bere lurralde guztietan esklabutzaren legea deusezten du.
- 1904. Barcelonako espetxe berria

inauguratzen dute.

- 1973. Carrero Blanco Almirantea, Gobernuako Presidentetzarako izendatzen dute.
- 1537. Paulo II.ak esan zuenez, mundu berriko indioak gizonak ziren.
- 68. Neron enperadorea hil zen.

4

JOXE MARIA AGIRRE ALCALDE HIL DA. 47 urte zituen, duela hamar bat egun aurkitu zuen heriotza. Esparzan (NAFARROA) jaioa, bere bizian zehar herri askotatik pasatu zen. Beste liburu batzuren artean, «La guía secreta de Guipuzcoa»-ren egilea, Euskadi Siouxen bultzatzaileetako bat izan zen eta bere lehe-

nengo alean idatzi zuen; Kurpil al-dizkarian ere idazten zuen.

Bere azken liburua, MALABATA GILES ez du ikusi ahal izan, hil ondoren irten baita inprimategitik. Gure orrialdeetatik, kultur arloan hainbat lan egin zuen Joxe Marirentzat, oroipen bero bat.

5

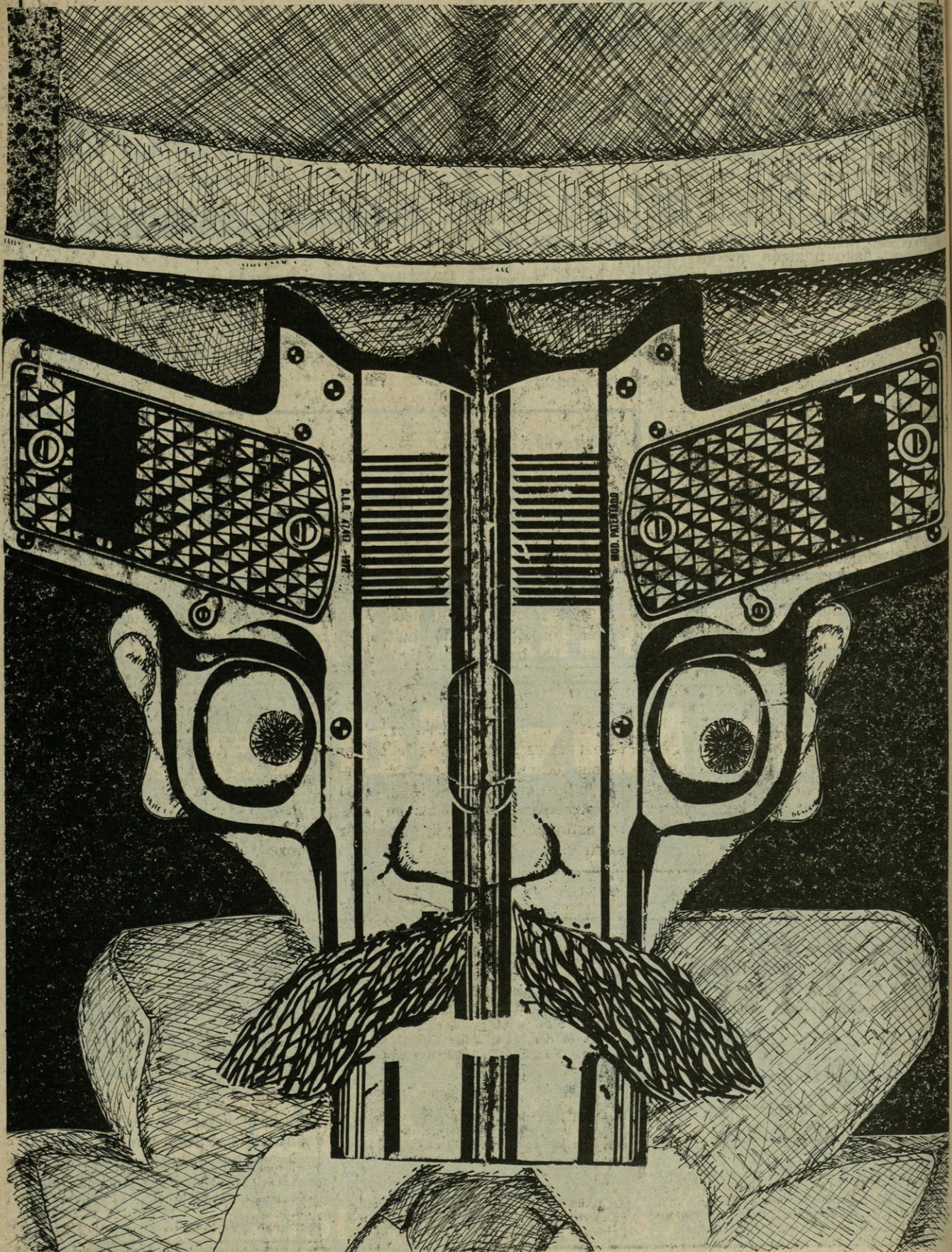

GLADYS-ENEA PARKEAN. Lehenago Kristina-Enea eta orain Gladys-Enea izena duen parkean, Ekainaren 10ean Egi la hauzoko lagunek antolatuta omenaldi bat egin zitzaion Gladysi. Asmoz, Gladysen pentsaerari jarraituz eta elizkizunetatik aparte, ekolojia, antinuklear ekintza eta orokorki herri burruka indartzeko ekitaldi bat egitea izan zen. Bizi zenean zituen eritzi eta asmoel bultzada bat emateko serbi dezala.

Bertsolariak, abeslariak, mimo-lariak, denetik izan zen, elkartu ziren milaka pertsonetatik asko aurreratu zen mikrofona Gladysi beren omenaldia eskaintzera. Omenaldiari, lau zuhaitz eta jendeak eramandako lo-real landatuz eman zitzaion amaiera.

Iruñean, Ekainaren 9an, tankerako ospakizun bat izan zen, hau Nafarroako komite antinuklearrak antolatua izan zen. Beldurra nabaria zen jendartean eta horregatik jende guxtiago elkartu zen.

hots!

Espainiako Estatuak Euskadin dauzkan polizia eta goardizibilak herritarren osasuna, bizia eta ba-kea zaintzeko direla uste izateko gertakizun nabarmenak gertatzen dira. Euskadi Espainiaren mende edukitzeko eginkizuna besterik ez dute, bistan denez.

Eta eginkizun horretan saiatuak direlako edozer basakeria ere onartu eta barkatu egiten die Madrilgo gobernuak. Gasteiz, Iruñea eta abar aipatu beharrik ere ez da, zoritxarrez, hori gogoratzeko. Tuterako Gladys gaztearen heriotza bera ere aspaldikoa iruditzen zaigu. Geroztik beste heriotza batek estali baitu haren odola Erreterian.

Gure gizartea ez da emakumezko jantzi eta egitekoetan dabilen gizonetzko baten heriotzak nolanahi kaleratzeko moduko gizartea. Baina gertatu den bezala gertaturik eta geroztik poliziak Erreterian egin dituen jakinik odola irakiten jar-zen zaio euskaldun txintxoeneri ere.

Elebitasun dekretoa eskoletarako onartu zen une berean ikastolen kontra sekulakoak esan zituen Ibañe Freirek. Estatutua lortu nahirik borrokari ekin zaion aldi berean Estatuaren Indar Harmatuak, jaun eta jabe eginik dabilta berriro kalean. Eroak bezala aritzen dira etxeetara tiraka. Leihotetan dauden ikurriñak gomazko pelotaz eta kezko potoz desegiten dituzte amorrurik base-naz.

Orain udaletxerik ere ez dute errespetatzen. Urrietako udal batzar batean beren harmekin hotza ateraz ibili ziren goardizibilak, jendea ikaratzeko. Erreterian, egurra astinduz, eta harmak disparatuz sartu dira.

Alkateak eta kontzejalak Madrilgo gobernuaren morroi zintzo ziren bitartean ez zuten era honetan Udaletxeetara sartu beharrik. Herriko agintariek berek egiten zuten polizigintza. Orain, ordea, herri-agintariorik herriaren zerbitzutan aritu beharra daukate, askotan Madril bizkar emanaz. Gaurregun herritarren kontra eta herritar horiek aukeratutako agintarien aurka tira beharra daukate.

Izan ere, Espainiako Estatuaren zerbitzutan ihardun behar dute, nahiz eta herriaren interesen kontra gertatu, gehienetan. Lehen bezalaxe, orain ere herriaren gainetik Estatua baitago. Herriaren zerbitzuan ihardun beharko lukeen Estatua, zapaltzaile izanaz jarraitzen da.

Eta horregatik ukatzen zaigu euskal polizia. Euskal poliziak zainduko luke kaleko ordena, oraingo hauek baino hobeto, gainera. Baina Euskal Herriaren kontrako jokabiderik ezin- go luke hartu. Hauxe, ordea, beharrezkoa Madrilentzat.

Arrazoi berdinetatik ukatzen zaigu autonomia ere. Ekonomian, politikan eta kulturen ez zaigu autonomiarik eman nahi. Itxurak bakarrik egin nahi ditu Madrilak. Eusko Kontseilu Nagusirako Garaiketxeak eragozpenak ezartzeak ere horitxe nabarmentzen du.

Estatuak Euskadin dauzkan indar guztiak zapaltzaileak dira. Horretarako ere dauzka, hain zuzen ere.

ZERUKO ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Gasteizen: Jose Inazio Murua. Iparraldean: Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarriena, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrazki eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

boskarren boterea

«Agintariak boterea arriskutan ikusten dutenean, menpean dituzten indar harmatuei eskuak libreago utzi ohi dizkiete» zioen Morris Westek «La Salamandra» nobelari. Suarezen gobernuak, hitzez eta hotsez, mila aldiz aldarrakatu du ordenazaintzaileei morala igo behar zitzaiela. Eta pasa berriak diren egun hauetako gertakizunak horren ondorioa besterik ez direla dirudi.

sutan daudenei, poxpolua

Ekainaren 6ko gauean, Donostiako Parte Zaharrera «ordena» jartzea sartu ziren FOPen ekintza, «**actuación desmedida**» bezala ikusi omen du estrainatu berria dugun gobernadore zibilak. Handik paseatzen ari zirenen eritzia gogorragoa da. «**Joan hadi!**» agindu omen zioten kartelak kendu nahiz zebilen polizia harripatu eta pistola kendu ziotenек. Berak ezetz, norbaitek kolpe bat... Azkenik telefonoz hotsegin eta handik denbora gutxira ordenazaintzaileak. Uniformez eta gabe. Gomazko balak eta «**errealak**» direnak botaz.

Parte Zaharreko jendeak erantzun bat eman nahi zion ekintza honi. Udaletxe aldera jo zuen, egin behar zen plenoan zer nolako erabakia hartzen zen ikusteko. Baina orduan gertatu zen ETA(m)ak erreibindikatu zuen eta 31 detentzio Tolosan bertan eragingo zuen hilketa, Varela komandantearena alegia. Hiletetara joan behar zirela adieraziz, Donostiako udaletxeko alderdi majoritarioak egun horretako pleona suspenditu egin zuen. Gobernadoreak, ia onarturik zuen manifestazioari baimena kendu zion. Parte Zaharreko jendea manifestazio eta plenorik gabe gelditu da, beste egun batetarako utzia zegoena ere suspenditu egin baitzen.

Aipatu ditugun gertakizunen egun berean hartu zituzten beren karguak Bizkaia eta Gipuzkoako gobernadore berriek. «El cargo de gobernador es el que da más oportunidades de poner de manifiesto la eficacia plena en la adopción de medidas de iniciativa personal, pero previa la realización de cuantas con-

sultas sean precisas» esan omen zion Ibañez Freire jaunak, «La peor decisión es la que no se toma» azpimarratuz. Etxera itzultzen dela adierazi zigan Joaquín Argotek, eta serenidadez gertakizun guztiak hartzeko prest dagoela zioen Fernando Jimenezek.

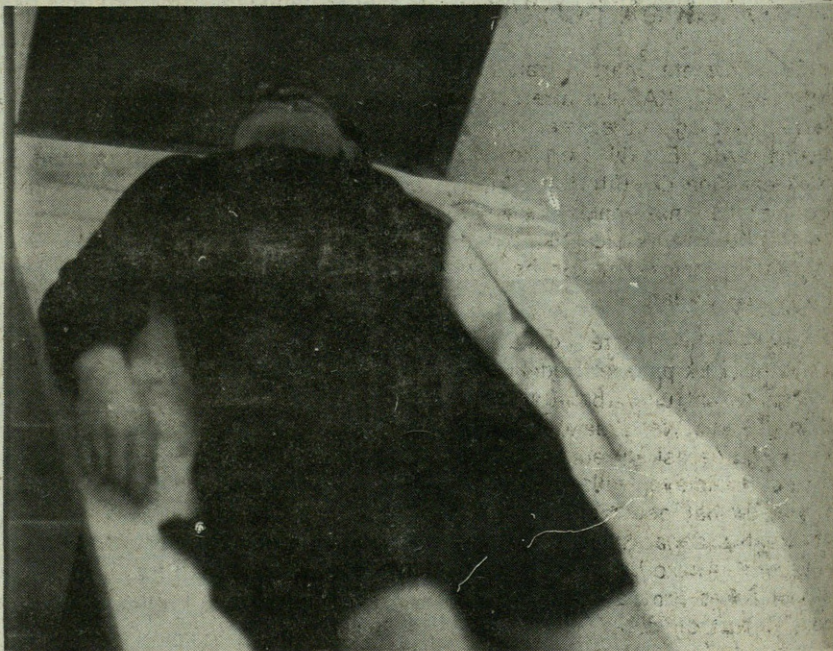
agintariak baikor

Oso baikor agertu dira agintari guztiak Euskal Herrian. Ez dugu uste gauza bera pentsatuko zutenik alde egiteko orduan. Dena dela, eta beste gobernadoreek egin ez zutena egiteko kapaz zirela pentsatzen bazuten ere, izan dituzte beren hitzak frogan jarriki dituen adina gertakizun. Kontrolatan zauritutakoak, Bil-

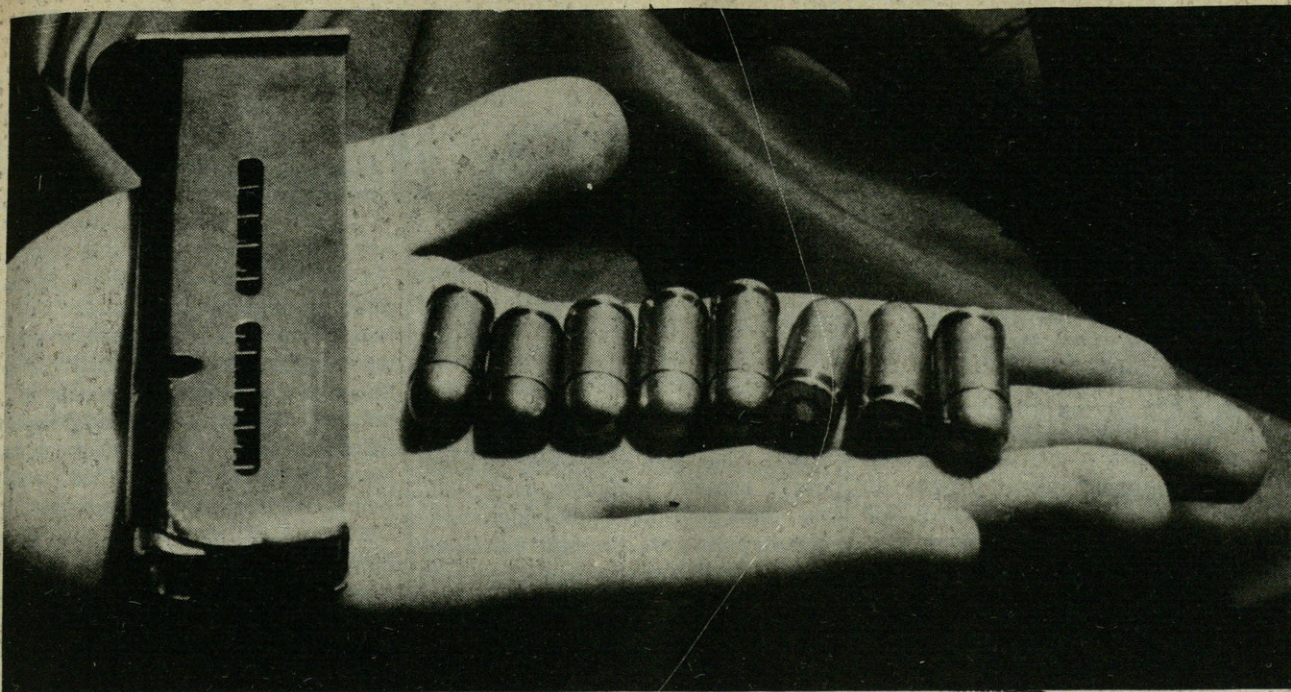
bon «zona nacional» biurtu nahi dutela eskuindarrek eta kolpezez erasotutak, manifestazioak... eta hildakoak.

Vicente Badjillo Santamaria, «Francis» izenekin ezagutua zen travesista, Erreterian 4 egun zeramatzan polizi baten tiroz hil zen. «Sin mediar riña, pelea o altercado alguno, al exhibir el policía nacional Antonio Caba Laguna el arma que portaba, disparándose y produciendo la muerte al indicado Vicente» gertatu omen zen, Donostiako Komisadagiko bertsioaz. Asko azpimarratuz «Francis» emakumez jantzia zegoe la (ez dakigu zergatik, agian emakumez jantzia ibiltzeak hilko zaituen adierazpen bat delako), leuntzen du arazoa komisaldegiko agiri ofizialak. «Apolo» festa lekuan egunsenti berretan sortu zen eztabaida alde batera utziz, enbat edari edukiko zuten barruan ere ahazturik, ondorio hor dago: hilketa bat. Harmak eskuaz eta erabiltzeko posibilitatea dutenek, horrelako arriskuan uzten dute edonor.

Eta jendeak beldurra eta gaitzidura gainean dituela garbi dago. «Gau-

Vicente Vadillo «Francis».

Harmak erabiltzeko "eskubide" osoa dutenek beti ondorio berdinak lortzen dituzte.

zek ezin dute honela iraun» entzuten da kaleetan zehar. Batzuentzat soluziobidea osatu berria den CGV-tik eta honek proposaturiko autonomi estatutoaren eskutik etorriko da. Baina Madrilén hori onartuko denik nehorik ez du konfiantza haundirik. Batez ere poliziari buruzko puntua kontu askorekin begiratua izango dela dirudi.

erabakiak behar

«Eta nahiz eta onartua izan zer?» diote HBkoek, KASeko alternatibak gauzak garbiago adierazten dituela azpimarratuz. Euskal Herriko eztabaida ezaguna da. Bitartean, Madrilék «batasun nazionala» defendatu behar dela lehenik aldarrikatzen du. Eta aspertze neketsu bat hedatzen ari da jendartean.

Zenbaki hau hersten dugun momentuan, ETA(pm)ek Gladysen hilketaren erantzunez bahiturik zuen Ignacio Astiz Nafarroako Industria-ko delegatua askatu egin du. Errenterian «Francis»en hilketari buruzko asanblada bat ospatzen ari da, eta Senatuan ordena publikoa eta terrorismoari buruzko batzorde ikertzaile espezial bat eratzea eztabaidatuko dela irakurtzen dugu.

P. I.

governadore berria, politika zaharra

«Esan duenagatik ez zuen batere merezi, baina 130 kilo gobernadore ikusteagatik merezi zuen hemen egoteak», zioen kazetari batek iragan ostegunean, hilaren 7an, Gipuzkoako gobernadore den Joaquín Argotek kargua hartu ondoren eman zuen prentsaurrekoaz.

Gizon korbatadun ugari, batzu ministeritzen delegaziotakoak, beste batzu Zamoratik Argoteri agurra ematea etorriak, tartean Alkain Donostiako alkatea, Aizarna Batzar Nagusiaren presidentea, Bandrés...

Lehenago gobernadoreak, Antonio Oyarzabalek agurra ematerakoan Gipuzkoan zeinen ondo bizitzen den adierazi ondoren, bere betiko kezka azaldu zuen: zergatik politizatzen diren hainbeste heriotza batzu eta hain gutxi besteak.

Argotek berriz, akto ofizialaren

ondorengo prentsaurrekoan, filosofia merkeko lezio aspergarri batzu besterik ez zigun eman. Pertsonaren eskubideak kolektibitatearenen gainetik daudela, manifestazioak pasata daudela eta beste protesta modu batzu bilatu beharra dagoela —agiriak atera prentsan, firmak bildu...—. Baina ez zen lortu ezer konkretorik ateratzerik berak hemen eramango duen jokabideaz, hori huelga orokorretik bi egunetara eta Parte Zaharreko gertakizunen hurrengo egunean.

Dena dela, ez da denbora asko behar izan bere politika zein izango den jakiteko: Erreterian hilaren 11n gertatuak —poliziak herri batzarrea eraso ondoren udaletxeko plenoari ekitea— ongi erakutsi du hori.

Bukaeran «sed buenos» esanez agurtu gintuen kazetaria Argote jaunak.

ascó, zentralerik ilegalena

Munduko zentralerik ilegalena Ascón eraikitzen ari dira. Estatu Batuak eta Frantziaren laguntzaz jarri ziren martxan aurreneko hiru zentraleak, eta orduan esaten zen bezala «nuklearren haroari» eman zitzaion hasiera.

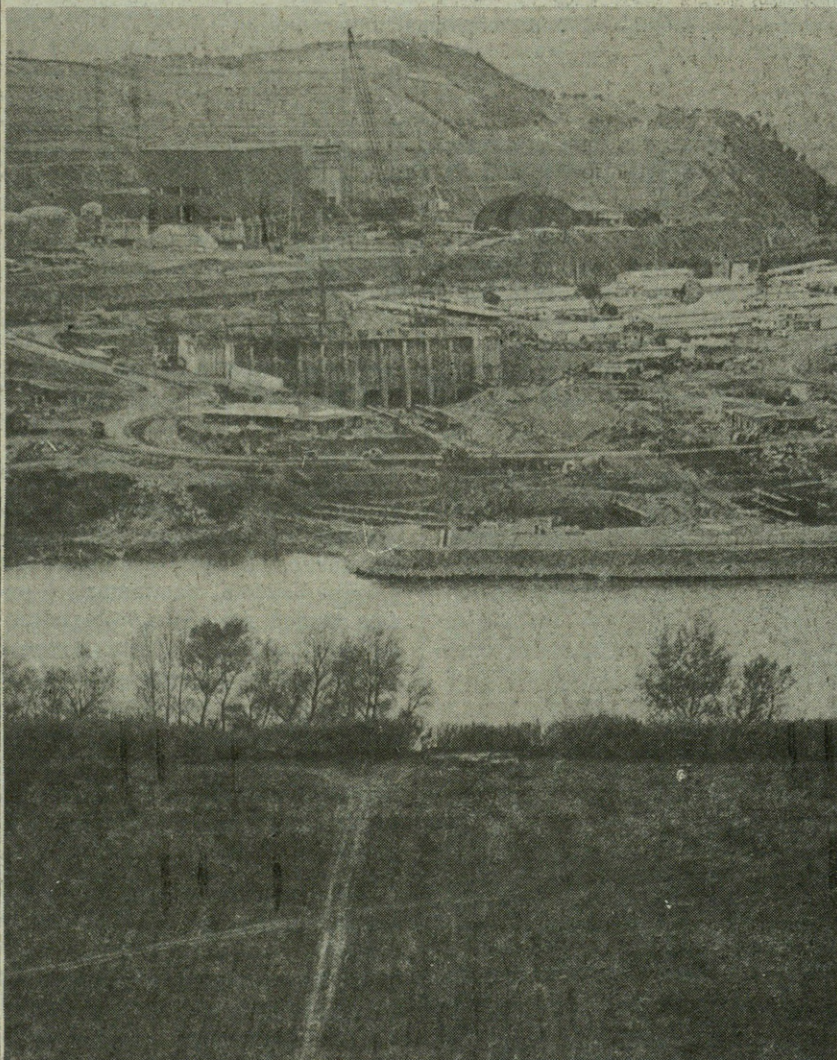
1968gn urtean inauguratu zuen Francok Zorita (Guadalajara)ko zentrala. Burgosko Santa Maria de Garoñakoa 1971gn urtean hasi zen martxan. Vandelloskoa, berriz, aurreneko haro honetako azkeneko

zentralea, 1972gn urtean inauguratu zuten. Gaur, bestetik, bigarren plan baten barnean aurkitzen gara. Plan hau dena amerikar teknologian oinarrituta egiten ari dira eta zentraleak binaka eraikitzen.

Catalunyan dauden proiektuak ondoko hauk dira: Tarragonako Ascó herrian bat; nahiz eta 2.000 metro-tako muga jarri legeak, herritik 1.400 metrotara ari dira egiten. Zentrale honetako lehen grupoa eraikitzeko baimenik gabe egin zuten eta bigarren grupoa, berriz, Udalak ez dio baimenik eman. Hala ere, FECSA (Fuerzas Eléctricas de Cataluña) eta ENHER-HECSA-k dituzten botere ekonomikoa eta politikoa kontutan hartuz gaurko lege guztiak eta Ascó-ko Udaletxearen erabakia hankaz gora botatzeko adinako indarra badute. Konpainia elektrikoen asmotan beste 18 zentrolean eraikitzea dago. Hauetako bi Catalunyan jarriko lituzkete: L'Ametlla 1 eta 2.

ascó-ko udaletxea nuklearren aurrean

Azken Udal hauteskundeetan antinuklearren garaipenak eta Harrisburg-eko istripuak erabat aztoratu ditu Ascó-ko zentrala eraikitzen ari diren entpresak. Orain arte terreno jabeekin eta ingurukoekin erabiltzen zuten postura erabat aldatu dute. Lehen arrosko eta oso zital agertzen ziren entpresa hauk baina gaur askozaz umilago agertzen dira. Konpainia elektriko hauk Udalak zer egingo duen zain daude. Eta Joan Carranza alkateak zentralako obrak geldituko dituela esan bezain pronto, izugarritzko diru inbertsioak egin dituztela eta antzeko arrazoiak plazaratzen hasi dira entpresa haik. Baina era horretako arrazoiek ez dituzte ez Udala eta ez herria konbentzitzen. Joan Carranzaren ustetan nuklearizatzea eta langabezia soka beretik datoz. Zentrale nuklearren eraikuntzak inbertsioaren beharrei erantzuten die bakarrik eta gaineraz lan postu berri gutxi sortu. Industria mota berri honek biztanleen beharrei erantzun ordez natura itoko duen bide batzuetatik sartzen gaitu. Gure lur honen errekurtoak erabat suntsituko dituen bide batzuetatik eramaten gaitu.

Ebro hibaia ere nuklearizatu nahi dute. Ascóko zentrale nuklearrak hemendik hartuko du ura. Argazkian, zentrolearen obrak.

gogor ekin orain

Zentrale nuklearrak lege kanpo uzteko asmo batzu badira Ascó-n. Lehenengo egingo litzatekena hauxe litzateke: zentraleak ozteko behar duen ura Ebro hibaitik hartzeko baimenik ez eman. Gero, Ebro hibaiko ur komisaldegian ere sartu dute denuntzia entepresen aurka, hibai alboan lizentziarik gabe egin dituzten obrak salatuz. Baita ere, zentralearen eraikuntzarako beharrezko diren bide berriak eta lehengo bideak zabaltzeko baimenik ez du Udaletxeak emango. Lur izpirik ez du Udalak utziko. Legeak, dauden legeak, mar-txan jarritz zentrale hauek ezin izan-go zuketan dauden bezala egon, as-takeria ugari egin da eraikuntza hauetan. Zentrale honetako bigarren grupoa Udaletxearen lizentziarik ga-be egiten ari dira eta ia azkeneko fasean aurkitzen dira. Lehenengo grupoan berriz, nahiz eta herriak hankaz gora botatako Udaletxe ba-tek obra lizentziak eman, hasieran aurkeztu zuten proiektutik kanpoko obrak aurki ditzakegu: hozteko do-rreak... Aspaldi honetan harro, ha-rro, ibili dira eta ezin da horrela aurrera jarraitu. Ez dugu bengan-tzarik nahi, legea errespetaraztea baizik.

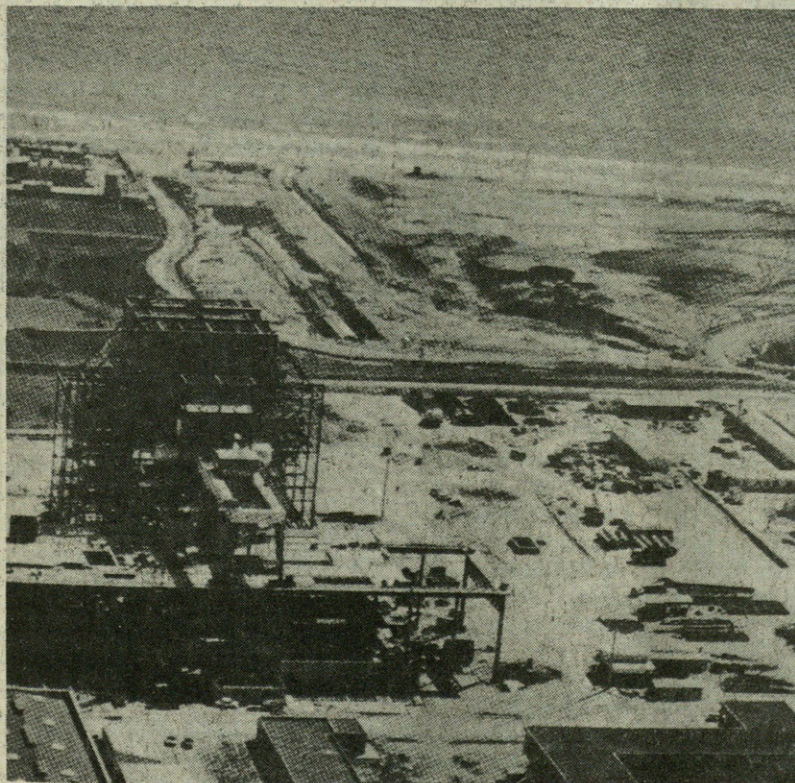
Orain arte egin dituzten obrek badute soluziorik: granja, eritegi, e.a...

energiaren alternatibak

Energia beharrezkoa zaigu, ongi banatutako energia eta biztanleen beharrei eta ekonomiari loturik egongo litzateken energia. Energia egite eta kontsumitzea deszentrali-zaturik, behar den adina baino ener-gia gehiago ez gastatzea esate ba-terako... Bestetik estatuko energi-mota guztiak aprobetxatu behar di-ra: uraren indarra, ikatza, eguzkia-ren energia...

Esaten dutenez, uraren indarra-ren erdia ere ez da oraindik jaso. Bestetik, oso teknologi erraza izan-go duen energia mota batzu landu behar dira eta gainera, gizona eta naturaren arteko harremanak sendo-tzeko balio dezaketenak. Kutsadura-rik gabeko energia bat behar dugu, gizonak bere errekursoak landuko dituen gizarte bat, herri eta taldeen arteko anaitasunean oinarritutako harreman batzu izango dituen gi-zarte bat behar dugu.

IÑAKI BILBAO

Orain arte eginak dauden zentrale motak ez omen dira aski. Udaletxe, herri eta elkarte guztien gaintik nuklearrak eraiki nahi dituzte.

JAKIN

EUSKAL KULTUR ALDIZKARIA

— hiruhilabetero —

Hamargarren zenbakiaren
gai nagusia:

IPAR EUSKAL HERRIA:

*Arrantza - Kultura
- Irakaskuntza -
- Kanta Berria -*

★ ★ ★

*Linguistika eta
Herrigintza*

★

Puebla 79

★

*Ricardo Arregi,
hamar urte geroago*

900 pta. • urtean • 275 alea

Eskabideak eta harpidetza:

Grál. Mola, 23-1º
Donostia/San Sebastián
Tel. (943) 27 17 13

prekontseilari maskaratua

gartzela deuseztu nahiz

«La Reforma Penitenciaria no es más que un intento de acondicionar las prisiones a la nueva realidad política de falso desarrollo democrático» zioen Daniel Pont madrildarrak, COPEL erakundeko partaideetako batek. Erakunde honen helburuak hankaz gora botata daudela dirudienean, presoan erreibindikazio txikienak ere estatuko buruzagiek baztertu eta burrundataz osaturiko isiltasunean utzi dituztenean presoak, preso sozialak, iraganean «comunes» deitzen zitzaientzenak, bere marjinazioan jarraitzen dute.

Gehiengoaren kasua: pobreza tar-tean eta bazterturik jaio, beharrak erakusten duen eskola ikasi eta gartzelan bukatu. «Eta behin estatuak eskaintzen duen hoteletik pasa eta, ziur egon gerora ere tokia gorderik

izango duzula» adierazten ziguten gure mintzaideek. COPELeko partaide izandakoak biak, Daniel Pont eta Alejandro Etxaniz gaur gure artean daude eta zenbait gauza argi eta garbi utzi nahi dituzte.

«Troncos de soledad,
barrancos de tristeza
donde rompo a llorar.» (M. Hernández)

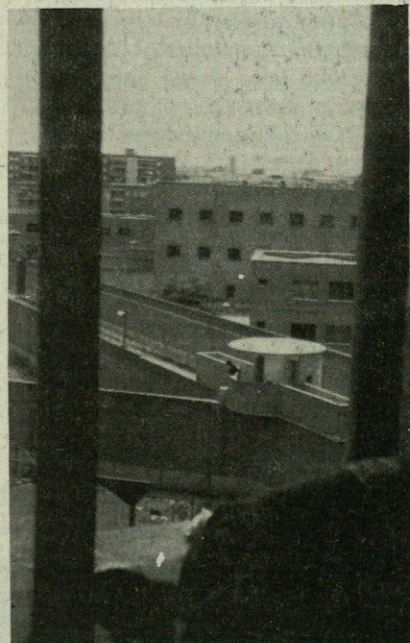
«Betidanik arazoa teilatutik azter-tzen hasi ohi da. Hasiera gizarte kapitalista honek eragindako kontradi-zio sozialetan datza, hortik sortzen da delinkuentzia» zioen Pontek, Etxanizek adierazten zigun bitartean «Zure jaiotetxean bortxakeria eta beharra usaitzen baduzu, janari, afektibitate, kultura etabar beharrak, ziur aski ate bat besterik ez duzula irekita ikusiko... Eta ate horren atzean Erreformatorioa, sikiatrikoa edo gartzela daude zure zain».

Denetarik dutenak eskainitako ja-kinduria barruan dugunok, txikitandik ikasi dugu lapurrak —lapur txikiak, noski— mesprexuz eta gorrotoz begiratzen; norbait hil duen urrutiko pertsona salatzen —pentsatu gabe burutik nahasia egon zitekeenik—; droga gogorak hartzen dituen, aborto bat izan ondoren harapatzen dutena gogorki kritika-tzen, nork eragin duen bere «bekatua» burutik pasa gabe... Guzti horik aurkitzen dira Estatu Espainolak dituen berrogeitik gora espetxetan.

Guzti horiek espero zuten zerbait gizarte «demokratiko» honengandik.

«Ez goaz indultotaz mintzatzeraz, gartzelak nolakoak diren aitortzera baizik, langileen diruz eraikitako gartzela horien historia aipatzera». Gartzelak... Gizartea izorratuko duen edonor baztertzeko lekuak direla irakatsi ziguten. «Gartzelak gizarte honen argazki txar bat besterik ez dira» zioen Pontek, serio-ski aldarrikatuz «Momentu historiko batetan klase dominatzaileak ezarritako zapalkuntza maila bat dira, klase horren ondasunak gordetzeko eta irauteko ezartzen diguten zigorra eta beldurra. Gartzelak ezarritako lege sozialetatik at gelditzen den pertsonari benetako zigorra emateko eginak dira».

«Gartzelak pertsona deusezteko besterik ez du zerbitzen. Han ez da inor errejeneratzen. Hamasei urteko mutiko bat gure artean sartzen dute —azkarrok, malizi guztia gure gainean dugunok—, pertsona horrek

ez daki ezer baina, ez badute lapurtzen bortxatu egiten dute, ez badute bortxatzen marjinatu egiten dute, eta ez badute marjinatzen komeni ez zaion "kultura" emango diote... Hara ba non gelditzen den errejenerazioa». Manikeismoa alde batetara utzi behar da. Barruan daudenak «gaiztoak» direlako ez da hau gertatzen, dakitena irakasten diotelako baizik. «Cançons in manicomio»-tik hartutako olerkiaren zatiak gure hitzak baino hobeago adierazten duela hori iruditzen zaigu:

«Aquí serás curado
recogido, habilitado
y adiestrado
para ser como has de ser.
Así lo requiere el Estado
con su recto proceder.»

Era guztietako pertsonak daude espetxetan. Burutik nahastuak, «delincuente» izatean bere izakera bete eta osatzen dutela pentsatzen dute-

nak, besteak bere menpean ikusi ga-be ezin bizi direnak... baina gehie-nek gizarteak eragindako zulo horretatik irten egin nahi dute, nahiz eta ezinaren poderioz urteak pasatu egiten direla ikusi. «Lehen preso-a numero bat besterik ez zen, eska-tzen ziotena ez bazuen egiten erre-presioa, egiten bazuen duintasun guztia pikotara. Gero COPEL sortu zen eta gehienek pertsona bezala bizitzea lortu zuten. Orain "revan-chismo"aren garailan bizi gara: pre-so berdinak, funtzionario berbere-kin. Borroka falta denez gero, egu-rra ugaritu egin da» sintetizatzen zigun Etxanizek, saminduraz beteri-ko adierazpenez.

Presoen mentalidadea aztertze-ko orduan gauza asko kontutan izan behar ditugu. Beharrak eragindako eskola utsarekin kasu gehienetan, batzu errepresioaren laguntzaile bi-lakatzen dira. «Jende hau, gehiene-tan, urte askotako zigorra gainean zutenak izaten ziren, "Cabos de va-

ra" izateagatik, funtzionarioek nola-baiteko pribilegioak eskaintzen ziz-kien —botilak saltzea, zerbaiten ko-mertzioa bere esku izatea, e.a.—, eta haik beste preso guztiak erre-primitzen saiatzen ziren». Gure min-tzaideek adierazten digutenez, CO-PELen denboran guzti honekin bu-katu egin zen, beste presoek bel-durra galdu egin baitzuten, eta hauetariko askok pertsona zirela pentsatu.

«COPEL martxan hasi zen kanpo-ko jendea gutxiago erreprimitzen zutela presoak ohartu zirenean. Gu-rekin ere ez zirela lehen bezala au-sartuko eta, borrokan hasi ginen, gure mailan, dena oso baketsu. 1977-an funtzionario baten pistola desa-gertzen da Carabanchelen eta hauek eta gorago aipatutako "cabos de va-ra"k gogorki egurtzen dituzte pre-soak. Erantzun bezala motina atera-tzen da. Teilatueta igo zen jende horrekin hasi zen COPELen historia» dio Daniel Pontek.

«Batek denbora izango balu, hogeit bat minutuz lotsa sentituko luke» (Mario Benedetti)

Depurazioak ez zirela egin behar eta, pertsona berberak irauten dute espetxeetako karguetan.

Bakarka eta isladaturik zeuden presoak batzen hasi ziren. Batasu-nak indarra ematen ziela pentsatuz, lehen borroken ondoren indar ho-rren probetxua —funtzionarioen gain behintzat— ikusiz, bere helbu-ruen atzetik gogor egin behar zutela erabaki zuten. Motinak, zainak moz-tea, gose grebak e.a. ugaritzen dira espetxeetan zehar. Erreibindikazio konkretu batzuk eskatzen zituzten: «Código Penal»aren erreforma, in-dulto, Penitentziari Sistimaren erre-forma... Nahiz egurra ugari hartu, nahiz bere senide eta familiarrei eman ziena ere jakin, aurrera zihoa-zen presoak.

Agintariak kezkatzen hasi ziren, la estrainatzeko zuten «demokrazia» gizarteko zaborrak izurratuko al zien ba? Ez. Neurriak hartu behar ziren lehen-bai-lehen. Modu honetan, pre-soen mugimenduan zerikusi handle-na zutenak hartu eta «El Dueso»ko penaleran eraman zituzten.

«Han hasi zen COPELen estuasuna. Sekula ez zen izan mugimendu homojeneo bat. Era guztietako jen-dea zegoen barruan. Kontzientzia po-litikoak zutenek, jaiotzez iraultzaileak zirenak baina garbi zergatik borro-katzen zen ez zekitenak, oportunis-tak zirenak... 600 preso «El Due-so»n elkartu zirenean kontradikzio guztiak atera ziren.»

Beste aldetik, agintariek bazekiten nola tratatu behar ziren espetxe «normaletan» gelditzen ziren pre-soak. Errepresioa ugaritu egin zen, edozein gauza egiteagatik «hurren-goan hi izango haiz» mehatxatuz presoak ikaratu nahiz. Kontraesan eta errepresioaren gainetik, orain-dik batasunaren indarrak jarraitzen zuen.

Según fuente oficiales la paz es cosa sencilla bastará con que dialoguen el carnero y la cuchilla (Guillermo Boido. «Poesía política y combativa argentina»tik hartua)

«Carabanchelgo errepresioa oso gogorra izan zen. Gartzela horreta-ko borroka oso segidoka eta indar-ttua izan zenez, funtzionarioak be-roturik zeuden eta, momentua zela

ikusituzenean, presoan aurka jo eta ke hasi ziren. Errepresiozko kolpe eraso haietako batean Agustín Rueda erail zuten». Zazpigarren gale-riakoek fuga bat egin nahi zutela salaketa baten bidez jakinez, fun-tzionarioek 8 preso hartu eta tortu-ratu zituzten heriotz zigorra eman-dakoentzat dituzten geletan. Goize-ko ordubietan Agustín Ruedak me-diku baten laguntza eskatu zuen, gerritik behera ez baitzuen ezer sentitzen. «Hori tunelak egiten ibil-tzeagatik gertatu zaik. Ez da ezer» erantzun zion honek, eta besterik gabe joan. Denbora pasa, eta gaiz-kiago zegoela berarekin zeuden bes-te presoak oharturik, funtzionarioei sekulako bronka harmatu eta enfer-meriara eramatea lortu zuten. Han laranja zumo bat eta pastila batzu besterik ez zizkioten eman. Goizeko 5ak aldera hil zen.

«Jesús Haddad zegoen Peniten-tziar Institutuzioen zuzendari bezala. Presoak lasaitzeko, espetxera etorri eta inbestigazioa irekita zegoela adierazi zuen. Juzgadura parte eman zen eta funtzionario batzu eraman zituzten atxilotuak Segoviarra». Espe-txeetan ere klase desberdintasu-nak daude. Diru asko duenak nahi dituen atsedenaaldi guztiak lortzen

ditu. Eta funtzionarioek, nahiz diru-rik ez izan, beste funtzionarioen el-kartasuna eta laguntza zuten... «Rue-da erail zutenean lekuko izan ziren presoak torturatu egin dituzte, or-duan eginiko deklarapenak aldatu arte. Gaur, dakizutenez, funtzionario haik kalean daude, eta ia ziur gau-de gauzak ez direla sekula garbitu-ko. Gainera ez zituzten denak es-petxeratu: gartzelako zuzendaria, medikua e.a. libro gelditu ziren». Presoak zeharo mindurik gelditu zi-ren askoren konportaeragatik «Zen-bait erakundeek (hots, CNT) bere partaidea zela azaldu zuen, baina benetako laguntza eskatu zitzaie-nean, abokatu mailan eta hola, bela-riak itxi egin zituzten. Betikoa!»

Gertaera honen ondotik, GRAPOk Jesús Haddad hil zuen eta Carlos García Valdés «Director de Institu-ciones Penitenciarias» izendatua izan zen. Francoren aurkakoa izan zela eta progresistatzat hartu zuen prentsak. Hartu periodista guztiak eta «El Dueso» bisitatzer ari zire-n zituen. «Ederki engainatu gintuen, bai» zioen Etxanizek «Preso guztien konfiantza lortu eta nahi zuen infor-mazioa atera». Amorrazioa bizirik duela garbi dago.

«Nola izan daiteke egazti bat garbia beste egazti batetaz elikatzen bada» (Esquilo)

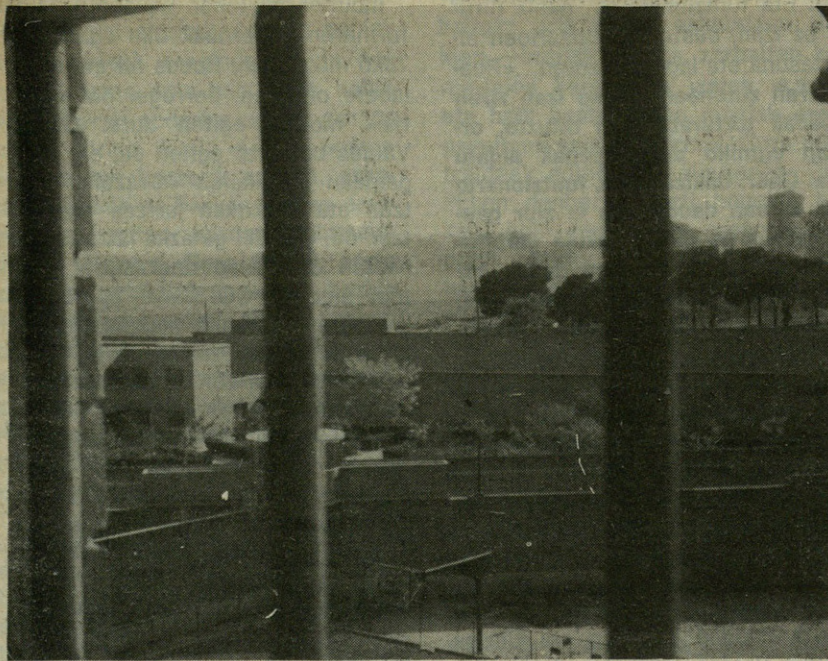

Gehiengoaren kasua: pobrea tartean eta bazterturik jaio, beharrak erakusten duen eskola ikasi eta gartzelan bukatu.

Indultoaren lehen eskaerari Erre-formaren gobernuak uko egin zion. 78ko maiatzean, Rueda hil eta bi hi-labete ondoren, berrogei bat espe-txek motina egiten dute. García Valdés beldurtu egiten da, eta bere gainean dauzkanen «arrazoiak» en-tzun eta praktikan jartzea erabaki-tzen du. COPELi gatazka latza egiten hasten da. Preso onei saria, gaiz-toei zigorra. COPELeko puntaneko jendearen aurkako kanpaina des-prestijiatzaileak hasten ditu. Bere erreforma onartzen ez dutenez gero, deuseztatu egin behar ditu. COPEL-ek paktatu egin duela, hainbeste mi-resten duten pertsona hori lapur bortxatzaile bat besterik ez dela, droga gogorren saltzailea e.a. Jen-dearen konfiantza hautsi nahi du, batasuna pikotara bidali. «Txibato eta laguntzaile guztiekin kontatzen zuten» azpimarratzen dute gure min-tzaideek.

Baina presoek ez zioten sinistu. «COPEL ez zen inoiz erreformista». Eta fugak hasten dira. Lehena «La Modelo»n, Barcelonan, Carabanchel, Valladolid e.a.ek jarraitzen dutela-rik. Eta orduan ezagutzen da García Valdésen benetako aurpegia. «Hiru agiri bidaltzen dizkie gartzelarako zuzendariei. Lehenean beren buruak zauritu zituzten presoak hospitalara eraman ala ez, gartzelako zuzendari edo probintziako gobernadorearen esku utziz. Bigarrena, antidisturbio-sak katxeoak egitea onartu eta Ko-gestioko neurriak gutxitzen dituen. Eta hirugarrena motin edo edozein motako errebelio ekintzetan parte hartzen dutenei zigor geletan nahi duten denboran edukitzeko baimena gartzela guztietako zuzendariei».

Neurri hauen ondoren, handik as-te gutxitara 700 presotatik gora zi-gor geletan aurkitzen dira. Antidis-turbiosek espetxe barruan diraute. Zigorra eta errepresioa eguneroko ogia bihurtzen da. Baina presoak bata bestearen aurka jartzeko ale-ginak egiten dituzte. «Saiakera hauk, nik gogoratzen dudanez, faxistek ha-si zituzten, Carabanchelen behin-tzat» dio Danielek «Cesarski etaba-rrek. Diruz gaizki zebiltzen presoek fiantzaz ordainduta, heroina dohain emanez hasieran, gero berak merka-tua bere esku izateko, COPEL deu-sezteko "Junta de Salvación del

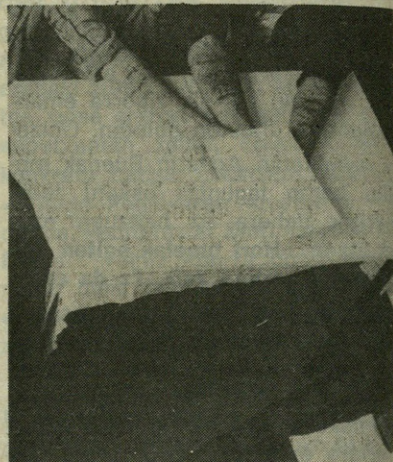

Preso” e.a. mugimendu sortuz... Baina gaizki gertatzen da. Gaur beste gauza bat da. Droga gogorren merkaturia preso normalen eskutan dago. COPELek betidanik borrokatu dituen gauzak berriro martxan daude, hots, gaztetxoekiko biolazioak, droga gogorrek saldu eta hartzea, elkarren arteko lapurketak edo burrukak»...

«Hortzak kanpora atereaz, hortzak erakutsiz, mihia ezta-rrian sartzen, trabatzen zaiolarik ere, errabia, hamorru, gorroto orro batetan urratzen da.» («100 metro»tik hartua)

“Espetxean ez da ezer egiten zuzendaritzak jakin gabe.”

Agintariek bazekiten
nola tratatu behar
ziren espetxe “normaletan”
gelditzen ziren presoak

«Espetxean ez da ezer egiten zuzendaritzak jakin gabe» ohartarazten gaituzte Etxaniz eta Pontek. Baina espetxean, jendea «erreformatzea» «errejeneratzea» eramaten den toki horretan, drogak belarra, eta baita ere heroína, azidoa e.a. saltzen dira barra barra, zenbaitzuek negozioa egiten dutelarik; espetxean alkoola saltzen da; espetxean gazteak biolatzeta edo «pareja» izate batzuentzat onarturik dago...

Gartzeletan lan egiten dute... batzuek. «Penaletan obligazioa da. Baina espetxeetan egiten diren lan guztiak absurdoak dira. Puerto de Santa Marian, esatebaterako, baloiak eta plastikozko loreak eskuz egiten lan egin dezakezu. Barruko kondizioz aparte —seguritate eza, soldata urria e.a.— kalera irtetzen zarenean eta hori bakarrik egiten baldin badakizu non aurkituko duzu lana? Horregatik askotan lanari uko egiten zaio. Baina, kontuz! Zigor geletara joateko arriskua duzu. Eta zigor geletan, 23 ordu bakarrik egon behar duzun toki horietan, lana egitea debekaturik dago».

Espetxeetako legeak betetzen ez dituen jendea zigor geletara eramana izan ohi da. «Hemen jende guztiak daki nola aurkituko diren, zelak gaizki, Soriako presoak. Baina inork ez du esaten beste 600 presoetik gora, estatuko espetxe guztietan daunenak berdin daudela». 23

ordu zeldan, ohe, takila, lababo, WC eta 60 Watioko bonbila bat lagun dituzularik, kanpoko argia ikusi bari. «**Begiak, erreakzionatzeko kapazitatea, muskuloen atrofia, ahotsa jaitea, usaina eta entzumena galtzen dituzu**». Batzuk, gutxienak, irakurriz, idatziz gatazkutzen dute bakkardade hau. Baina gehienek irakurtdzen ere oso erdipurdi dakitenez, idazten gutxiago, «**ez dira garbitzen ere, erretzeko tabakoa izaten besterik ez dira kezkatzen. Beren familiakoei idazten pasatzen dute denbora laguntzarik emango dien beste inor ez baitute**». Eta honela egun asko, «**batzuetan 60tik gora**».

«**Preso batzuek beren etxeetatik hartutako gutunak momentuoro irakurtzen aritzen dira**». Zenbaitzu Oesteko nobelak edo pornografiari begira egoten dira. «**Honela enzeraturik egoteak teorikoki lasaitasuna suposatu beharko luke, baina ez da hori gertatzen. Antidisturbiosen katxeoak, zure ondasun txiki guztiak deuseztuak ikustea, funtzionarioak burruna ateratzen, ateak ireki eta itxi danbadaka, noiz behinka zelda barrura sartu eta egurra hartu... Zigor gelak pertsona frogatu egiten du. Gogorki irauten duenak bere borondate eta konbikzioak indartuak**

aurkitzen ditu. Besteak... ez dira sekula bere onera etorriko».

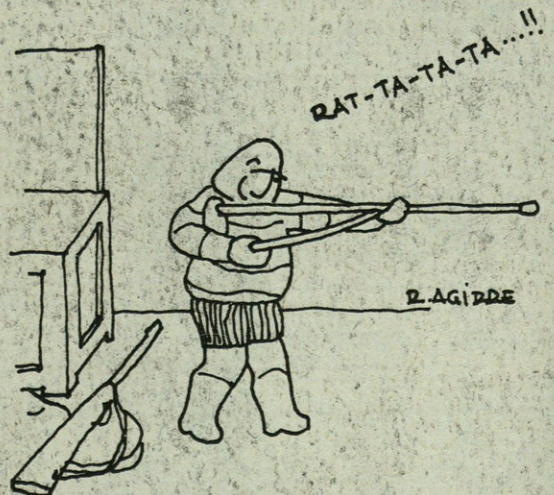
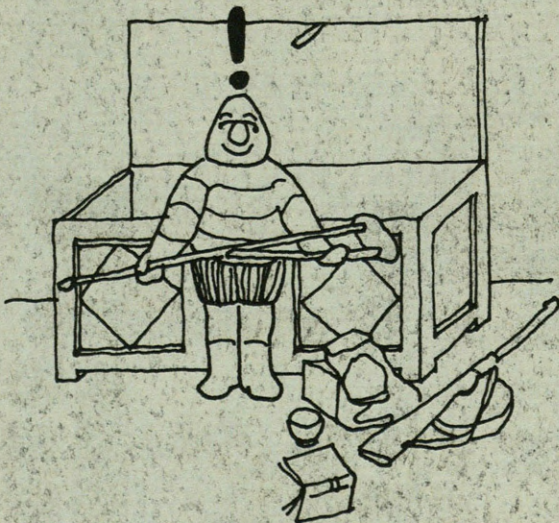
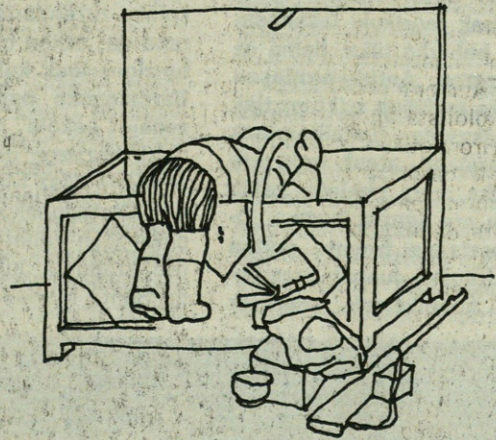
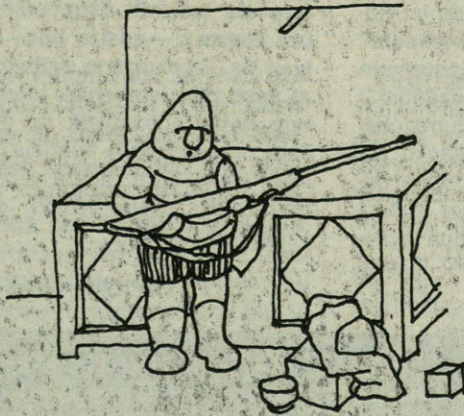
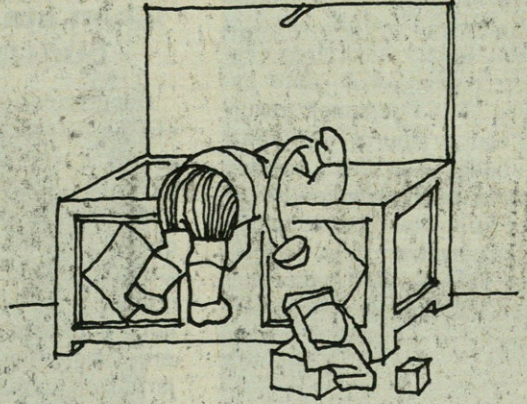
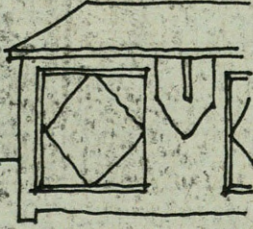
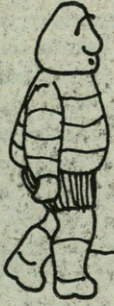
lehen eta oraingo buruzagiak

Depurazioak ez zirela egin behar eta, pertsona berberak irauten dute espetxeetako karguetan. Erreforma bat honela aurrera eraman litekeenik nolaz uler daitekeen García Valdés eta bere kideek jakingo dute. Guk uste dugu ezinezkoa dela, eta orain arte aipatu dugun errealitateak hori adierazten digu. Badaezpada ere, hona hemen betikoak betiko jarraitzen dutelaren etsenplu bizia: «Dirección General de Prisiones» delakoaren zuzendaria Emilio Tavera Benito da «**Francoren garaian eskalafolan igoz postu honetara iritsi dena**». «Estudios Penitenciarios» eskolako zuzendaria Enrique de la Morena da; azken hau «**"El Abichuela"** funtzionarioek kolpez erail zutenean Barcelonako espetxeko zuzendaria zena»; eskola horretan funtzionarioak hezitzen dira. El Duesoko zuzendaria Díaz Mayordomo jauna dugu, Cartagenako espetxeko zuzendaria izan zenetik, euskaldun askoren ezaguna, Julián Mendo, Puerto de Santa Mariakoa bezala... e.a.

Baina hor ez dira preso, preso sozialen etsaiak bukatzen. Ley de Enjuiciamiento criminal»aren azken erreformaren arabera, detentiuak abokatu baten laguntza izan behar du. Baina «**kasu gehienetan hori ez da betetzen. Batzuetan poliziak oztopoak jartzen dituelako. Beste askotan abokatuak dute errua**». Gogor salatu dituzte gure mintzaideek abokatuak. «**Klasista batzu dira. Dirurik ez duen pertsona batek deitzen badie ez dira etortzen ere, edo oso berandu, pertsona hori poliziaren esku "gozoetatik" pasa ondoren; gero, juizioko egunean izango da ikusten duen beste aldia "abokatua naiz, 12 urte bota nahi dizute, ez kezkatu, nik egingo dut ahal dudana"**; juizioa egiten da, ondo ala gaizki, gehienetan gaizki, pertsona horrek defendatzeko ahalmen guztiak galdu egin baititu. Gero, alditan, ez diote sententzia zela izan den esaten, eta azkenik espetxeko norbaiten ahotsez —apaiza edo— enteratzen da. Errekurtsoa egiteko denbora pasa zaio; amorruek janda aguantatu beharra besterik ez du. Ba al dago eskubiderik?». Justizia herrikoia inbokatzen dute, beste guztiek uko egiten bai diete. Noski, gizarteko «**zaborra**» izanik...

PILAR IPARRAGIRRE

RAT-TA-TA-TA....!!

2. AGIDDE

oh!

donostiako udaletxeak abesbatza sortu

Ez dago gauza onik kontatzeko aste honetan, eta noizbait izango dugulako esperantza ere galtzen ari gara. Aurreragokoak neska gazte eta txikiloi baten gorpua utzi zigun garondotik sudurrera edo sudurretik garondora, ba ote du garrantziarik, bala batez gurutzatua. Itxura denez manifestazio antinuklearretan, Mashrillekoa Salbu, munduan hil den lehenbiziko pertsona da eta jakina da hor zehar mota honetako manifestaldiak ehun milaka persona bildu izan ohi dituztela. Marka bat hausteko eta behin gehiago guk hautsi behar.

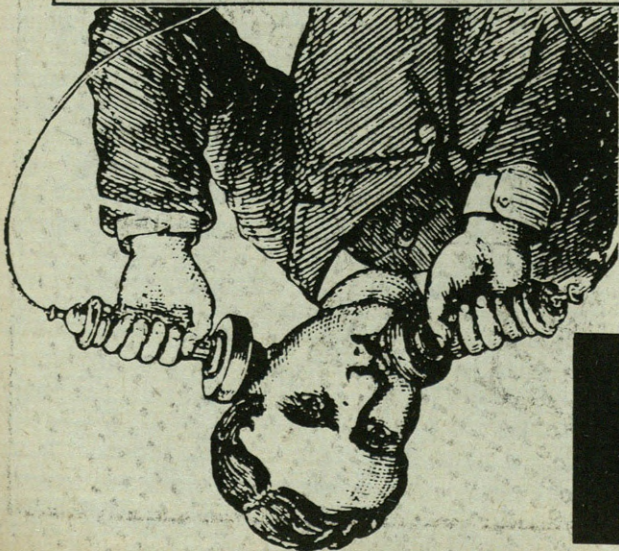
Ikurriña izango da dudarik gabe haizea hartzen duten munduko bandera guztietan lutoz gehien al-

diz jantzi dena. Madrilek haizatzeko askatasuna eman zigunean pentsatu ere egingo zuten krespoi beltzetarako lain ere ez gurela atera behar.

Donostiako Udaletxe-Kasinoan, nun infiltraturik gauden, isilik gordetzeko hobeagoak diren gauza franko gertatzen da. Azkeneko plenoan Gladysen heriotzagatik gobernuaren aurrean protestatzeko erabakia hartu zen eta protesta horren seinale bezala eta familiari dolumina azaltzeko, elizkizunetara

joatea. Coordinadora Independiente-Ucd taldeko konzejal batek esplikaziorik ez zuen botoaren esplikazioa egin nahiean, Tudelako gertakizunak ez zeudela garbi esaten hasi zen. Hasi besterik ezin izan zuen egin publiko presentek hitza eta ia muturra kendu baitzion. Lehenbiziko aktoa.

Gu garen bezalako serioak diren pertsonak bi ondorio atera ditzakete hemendik. Lehena, konzejalak ez zuela probokatu behar sensibilizaturik eta mindurik zegoen publikoa, eta esan nahi zuena benetan konbenziturik esan nahi bazuen politikoak konbikzioz baino erresponsabilitateari begira ihardun behar duenez gero ahoa isiltzea hobe zuela.

euz kadi

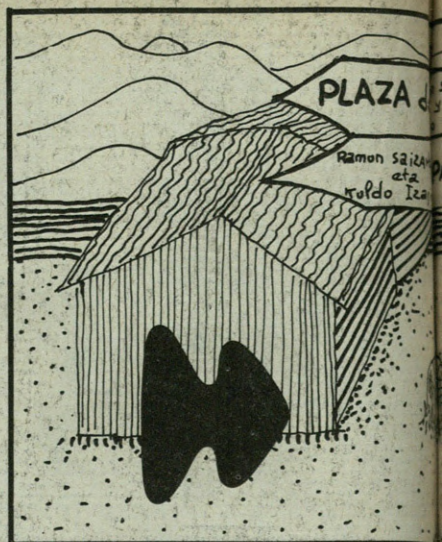
Beste ondorioa: herriak probokadoreen ihardunei ez diela jaramonik egin behar eta ez dagoela ondo hitza dagoenean eskuetara iristea.

Baina gauza gehiago. Goiz horren arratsaldean Gladysen elizkizunak baino orduerdi lehenago Alkatea eta konzejalak azaltzen dira Udaletxe-Gran Kasinoko atean eta Alkain itxuraz ez duen, baina fida zaitezte itxuraz, footinglari oinkada elastiko batekin hasten zaigu korrika Hernani kalean gora, edo behera, gauzak segun nola begiratzaren diren, espaloitik ziudadano onak bezala abiatuz. Baina jendeak espaloitik ezetz, galtzada egin digutenez galtzadatik joateko, gauza konprensiblea bestalde, korporazio batek korporazioan doanean galtzadatik turutatzen eta banderaz lagundurik joan behar baitu. Jendeak beraz galtzadatik, ez oso modu onean egia esateko, eta alkateak por aki, Eta horrela. Total Garibai kalean ia lepotik heltzen dutela gure alkate hori eta emango ziotela muturrean han oportunitate ziren pertsona eta pertsonaia batzuk egokitu ez balira. Gure begi urdin elektriko hauekin ikusia. Azkenean alkateak, bere familia guztia aipatzen entzun ondoren, galtzadatik joatea erabaki zuen.

Lehen aipaturiko ikasgai berdintsuak atera daitezke kasu honetan

ere, aldaera inportante batekin, Alkain jauna azken finean Elizkizunetara baizitxoan.

Gauza da gertakizun hauen ondoren Psoe Pnv & Ciako konzejalek abesbatza moduko bat osatu dutela eta lehenbiziko numero bezala ha dicho el alcalde que no salga naide que no salga naide que es muy mal ganao interpretatu dutela eta gauza sentidu literalean hartuz ostiralean ez ziren plenora atera, jendea ez dela ganadu ona eta pakea etorri bitartean hoberena etxean partxisean aritzea dela pentsatuz ziur asko. Eta hori ere ez da soluzioa, prolemak atzeratzeak ez baitu bere kabuz konponketarik ekartzen. Bueno, bakoitzak bere prolemak eta guk geureak. Eta gure prolema soufflea ondo aterako zaigun jakitea.

bimihingain

Udaletxe asko dabilta orain Aldatu behar direnak aldatu eta Koldo Izaguirre eta Ramon Salazar du, buelta guztia hartzeko. Bizenak euskaraz bakarrik joan deus kostatzen kale calle dela aldeko politika arrazional batek euskaraz eta bla bla erdaraz, bizi gehiegi gertatzen da. Joango

gonbidatua gotzon egia

**"ai loentxo,
etzaidazu buruan jo,
ikasten ari naiz eta"**

Ea ba, habil zintzo eta ez tontoarena egin. Koaderno berriak, holandesak galgo, karpeta urdina aironfix transparenteaz ondo forratu, boligrafo bic punta fina. Ertzak ez izorratzeko orriak ondo alineatu behar dira bestalde idazterakoan koxka nabaritzen da klak klak liburuz eta hautsez betetako mahai luzearen gainean kolpe pare bat jo eta buru guztiak ondo makurtuta. Gerraurreko nobelagintza, sistema vocálico

del latín vulgar Flaubert eta Beckett semiología del discurso literario Leopoldo Zugaza editor teatro del absurdo ehun metro guadarrama puntomega. Monjek irakatsitako letra borobil eta txukuna ikusten diok monja aurpegidun aurreko ttunttunari. Apuntetxo dotoreak baezpare, tema kuarto gorris azpimarraturik baezpare, erregelatxo batekin baezpare, bibliografía aproposa asterisko batekin orriaren bukaeran. Antiparrak sudur lodi-borobilaren gainean ondo ajustatu eta las funcioones de los actaantes dio gizontxoak. Taldeak egin, konsigna hori duk, taldeka lana hobeto egiten duk eta gainera Valle Inclán Pirandello eta Cortazar geure espiritu kritikoa eta lan kolektiboaren ohitura gehitu behar diagu. Hemen ez da esaminarik izango zeren literatura landu egin behar da eta ez ikasi: los escritores del neocolonialismo ameri-

inaz berriro

anek aldatzearen asuntorekin.
tase plakatxo bat tokatzen zaigun:
anparantz. Enparantz beharko
esateko duguna zera da, kale
etela, personalari ez baitzaio
anparantz ikastea. Euskararen
neurriak eskatzen ditu, bla bla
bitez eta bla bla euskaraz, bla bla
guz geure teorietan.

cano. Hemen seriotasun pixka bat
behar dugu zeren gauzak serio
hartu behar dira, egoera honetan ez
gaude txorakeriatarako tonto gizar-
jo ahalen hori. Kontuan izan gu ga-
rela euskara eta herri kulturaren
geroaren arduradun, biharko euskal
intelligentsiaren materia grisa, edo
beltza, edo gorria, edo, hemendik ez
bada nondik aterako euskal letren
kritikari zorrotz eta azkarren belau-
naldi bikaina.

Seriotasuna, erlijiotasuna batez
ere, ez dezagun ahanzi bunker erre-
dukto jesuitikoan ari garela. Erlijio
zahar-berriaren nagusitasunaren
menpean bizi garenok badakigu or-
dea zein den pralekume madarika-
tuon etorkizuna. Guztiok oso serio
fotografi aurpegia jarritz tomo izuga-
rri baten orrialde argizaituen artean.
Prestigioso lingüista, crítico y poe-
ta, Donostian jaio eta bizia.

sagarra manzana hombre gizon

la lepo hezurra hautsi geniela.
Grisak libre utzi zuten tarte bat
aprobetxatuz han geunden gu Cal-
betonen hogeitabostgarren ardoa
nun botako, asanbladan diskutituz
kartel bati begira ikusi genitue-
nean.

Herramienta gerrikoan asegu-
tu eta han plantatzen gara. Ke pa-
sa. Lau mutil eta bi neska. Nes-
kak dexente ondo. Asza plart, esa-
ten diogu elgarri gure argotean,
hots, titi-handia erdibana. Kartela
komentatzen zuten. Testu bat eus-
karaz eta gero gutxi gora behera

esta vez te lo traducimos pero pa-
ra la próxima vez aprende esaten
zuena. No te jode fascistas pues
yo no pienso aprender si vienen
obligando esan zuen batek. Que
aprenda su puta madre en plan de
obligar esan zuen beste batek eta
horrela. Bizpahiru llabe egin ge-
nizkien titi-handia nun fornikatu
erabakitzen genuen bitartean.

Ez dute entendituko erdara ari
zaizkigula inposatzen. Euskara
ikastea guri zor diguten eskubide
bat dela. Abisaturik daude eta ge-
roko neqarrak alferrik. Orient.

Eta suerte pixkat izanez gero
errebitxan baten kontraportadan ko-
lore difuminatutako erretratuan a lo
Hamilton sekulako jeta mistiko ba-
tekin. Beldur bitez egungo jauntxo
orok! Jaun txorook. Ume mukitsuok
ez baikabiltza txantxetan. Bizpahiru
urtetan agertuko dira gaur barreia-
tutako haziak beren indar sendo eta
lege osoaz. Hainbeste urtetako izer-
di eta neke ahaleginduen fruitukon-
pentsatorioak; eta orduan bati bai-
no gehiagori sartuko zaio bizkar he-
zurrean dardara larria, eta agian ho-
rregatik hitz dotorez ahoa betetzen
saiautuko da. Zeren euskararen gero-
rako erabat dezisiboa da ondo jaki-
neraztea noiz nola eta zergatik es-
kribatu behar den ala ez i palatali-
zatzailea. Arrazoin higuinargiari li-
luragarriak, zoragarriak. Solaspau-
sa hitzaldi elkarriketa sakon mami-
tsuak: jaunandreak arratsalde hone-
tan bildu gara, ahots lodi eta modu-

latu batek, mikrofonoak piiiii eta
barkatu. Eta a lo mejor jarraitzen
dugu honela hogeit urtetan, eta des-
kuiduan euskal idazle famatuak bu-
katu egin zaizkigu, lumak agortu di-
ra, tintagileak huelgan sartu zaizki-
gu, ez dago 84eko belaunaldi berri-
rik, eta orduan eginen dugu analisis
semiologiko jainkoak agintzen duen
bezala, euskal literatura klasikoa
mila aldiz larrutu eta apurtuko du-
gu, lardastuko, gure kulturaren one-
rako ikerketa literarioari aurreran-
tza etengabea eman ahal izan de-
zaiogun, makina bat Luix Mari Patxi
eta Juanito jaioko zaigu herri hone-
tan. Orduan aldizkari espezialduen
paradisua helduko da, ikastolak
umez gainezka egonen dira, eta or-
duan paper ganean burua gehiago
makurtuko dugu eta zihur asko mi-
hin puntta ahoertzetik azalduko zai-
gu marratxo gorria zuzen zuzen ge-
ra dadin. Ustekabea.

euskaldunak, nuklearizazioak baturik

Nuklearren kontrako guztien begiek Lemoizi so egiten diotelarik, datorkigu arrisku berri bat: Peyrehoraden (Landesetan) Electricité de France (EDF)k zentral nuklear bat eraiki nahi du. Ipar Euskal Herrian ere hasten da nuklearren kontrako borroka eta uda honetan, Lemoizerako ibilaldian parte hartuko dute ipar euskaldunek, erreibindikapena Peyrehoradeko zentrolean oinarrituz. Lehen aldikotz, nuklearrari «esker» batuko gara ekintza baten antolatzeke eta aintzina eramaiteko.

aturriren eskualdea arriskuan

Duela gutti, berri ikaragarria entzun da: EDFk Aturri ibaiaren eskualdean zentrale baten egiteko proiektua bazuela jakin izan da. Horren arrazoinak hauk dirateke: Artixen dagoen elektrizitatezko zentralea 1987an hertsiko da eta Pechiney trustak (honen jabeak) bi irtenbide inposatzen ditu, edo 1.600 langile karrikan, edo zentral nuklear bat Peyrehoraden. Bistan dena, EDFk ez du zailtasunik egin proiektu honen onartzeko, Plantierrek ere ez, horren bidez, aspalditik saldu nahi zituen lurren erosle bat atxeman duelakotz.

Egiazko arrazoina ez da hor kausitzen. Frantses Gobernuak nuklearren politika darama: dioenez krisis energetikoaren irtenbide bakarra da, eta non nahi ari da zentraleak eraikitzen. PWR motakoak dira zentraleak, Tree Miles island-ekoa bezala. Nahiz istripurik ez gertatu arriskua izugarria da: zentraleak atmosferan gaz erradioaktiboak botatzen ditu, ura berotzen eta kutsatzen du; Peyrehoraderen kasuan, Aturriren fauna eta flora hilen litzuzke. Gainera, hibaia sobera ttipia denez gero, uraren lurrunketarako posibilitate bakarra «dorre epel» erraldoi (150-200 metro goierakoak) batzuren eraikitzea litzateke: honek eskualdearen klima arrunt aldatuko luke.

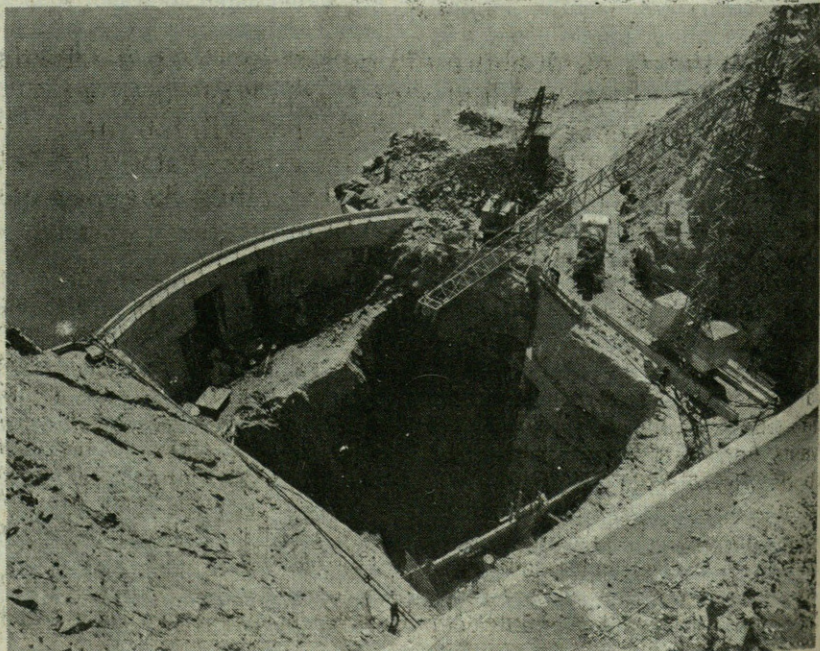
moratoriaren aldeko konbergentzia

Berehala konbergentzi zabal bat osatu da. Honen helburua moratoireren ardiestea da: erran nahi du estatu guztian martxan diren zentraleak epe batendako geraraztea bozkatu Parlamentuan, ondoren jendea informatu (aldekoek eta kontrakoek eman ditzaten telebistan, irrastian, prentsan eta abarretan beren arrazoinak) eta azkenik erreferendum bat. Konbergentzi hori moratoireren alde diren guztiei irekia da: badira nuklearren kontrakoak, baita ere nuklearra posibilitate be-

zala dakusatenak baina mepperatua ez deno, ez dute onartzen. «Nuklearren kontrako mugimenduaren historia begiratzen badugu, borroka ez dela aski, argi da. Nahi ala ez, gobernuak, beharrezkoa bazaio, indarrez eraikitzen ditu zentraleak: Brand St Louise 6000 sinadura bildu zuten zentrolearen kontra eta eraiki egin dute; Malvillen CRSak igorri zizkieten manifestatzaileek, bat hil zuten eta eraiki egin dute». «Ez dute masa burruka baztertzen baina lasterka egiten dituzte eta hori orain dugu gerarazi behar, bestenaz berantegi izanen zaigu. Horren ardiesteko ahal den jende, alderdi, talde gehienak bildu behar dira: moratoireren eskatzea da batasun honen oinarria».

konbergentziaren proposamenak

Moratoirean agerturiko arrazoinak hauk dira: sekuritatearen eza frogatua da, gainera, eta Plantier berak erran zuen duela urte bat,

lurrikarrak jasatzen dituen eskualde batetan ezin daitekeela zentralerik eraiki; zentralerearen kostua sobera handia da eta epe labur baten dako balio du, 2000gn urtean ez baita uranio gehiagorik izanen; poluzioa eta dauzkan ondorioak; kontrol demokratikorik eza «jendearen iritzia kontuan hartu gabe egin ohi dira, botere azkar baten beharra du gizarte nuklearrak, totalitarismoa eta zentralismoa dakartza».

PCFk salbu ezkerreko alderdi guztiek (NRG, PS, ezkertiarrek) eta talde abertzaleek parte hartzen dute. PCFn iduriko, nuklearra beharrezkoa da. «Frantziaren energi beharrak goititzen ari dira, nuklearrak betetzen ahal ditu eta gosea, miseria, azpi-hazkunderen kontra posibilitate izugarriak eskaintzen ditu». Gogor kritikatzan dituzte konbergentzikoek: «EDF eta gobernu bezala mintzo dira. Ongitasuna eta bizimaila ez zaizkie batere lotuak energi-beharrei. Arazo bakarra energi-gastapena da, hori da deuseztu behar».

Politika energetiko berri bat eskatzen dute «eta ez autogenozidoa»: energi iturrien bereizketara joan behar da (termika, hidroelektrizitatea, energi eguzkitarra...). Ekonomi mailan ere proposamenak egin nahi dituzte: merkatal transporte-

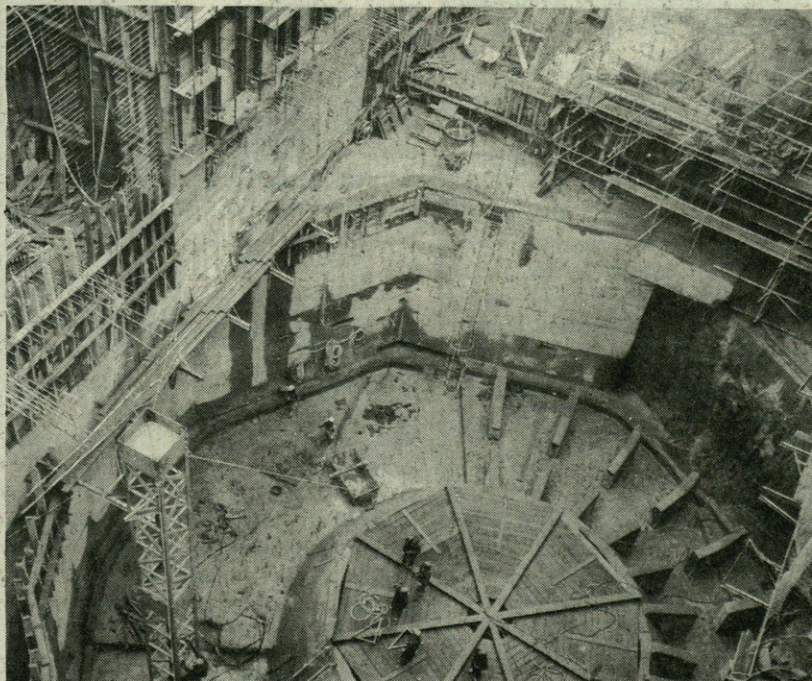
endako lehentasuna eman trenari bideari baino, isolazioarendako laguntza eman (300.000 lanpostu ekar lezake), eraikitze gorarik ez egin...

informazioa eta borroka

Ipar Euskadiko nuklearren kontrako batzordeak kanpaina bat preparamatzen du: batzordeak hiri eta herri gehienetan egiten entsaiatuko dira.

Informazioa egiten da trakt, afixa, pegatina, konferentzien bidez eta Ipar Euskadiri dagokion ibilaldia antolatuko du. Ez da oraino finkatu: hastapenean Baionatik Lemoiza egin behar zen baina lehenago hastera, Peyrehoradera joanez, proposatua izan da, Peyrehorade eta Pauko nuklearren kontrakoekin elkartzeko.

ASTEMA

beasaingo ikastola aurrera

Hainbeste gorabehera eta geroari buruzko eztabaida dabilen une honetan, ongi etorri zait, Ikastolako Batzordeko batzuek beraiekin hitzaspertu bat egiteko eman didaten aukeraz baliatzea. Honela bada, bost batzordekidek zenbait xehetasun eskaini didate Beasaingo Ikastolaz eta nik irakurleari eskaintzea pentsatu dut.

Hasteko, maiatzean zehar zabalik dago 79-80 Ikastarorako Matrikulaketa egiteko epea. Dagoeneko 75 bat haur berrien izenak bilduak dira (Beasainen bakarrik) eta ia 93 bat edo izan zirelarik, aurrean ere beste horrenbeste edo gehiago itxaroda. Horretarako eta azken ordu-ra arte egoteke, gurasoak lehenbait lehen arduratzea eskatzen da, Ekainaren 15ean matrikulaketa bukatuko denez. Jo ezazue bada Lizeoko bulegora arratsaldeko 4etatik 5eta-

ra, Familia Liburuarekin. Matrikula daitezken haurrak hauk dira: 2 eta 3 urtedunak (1979an urte horik betetzen dituztenak) erdaldun nahiz euskaldun edo eta 3 urtez goitiko euskaldunak. Dei berezi bat erdaldun haurren gurasoei, 3 urterekin hasi ordez, 2 urterekin has ditzaten, alde izugarria baitago urtebarru horretan hizkuntza atxikitzea-ri dagokionez.

Dakizuenek, Ikastola da gaurkoz

eta oraindik Euskara eta Euskaraz irakasten duen Ikastetxe Erakunde bakarra eta ez euskaldunei bakarrik, baita erdaldun zirenei ere. Hori buruz, froga bereziak egiten ari dira erdaldun taldeak bereziki harturik eta era bereziz trataturik, ea O.H.O.eko lehen urtetan euskaldunekin itsasterik lortzen den ikusteko. Horretarako, asko lagun dezake erdaldunak 2 urterekin Ikastolaratzeak.

Ikastolak, Ikastetxe Erakunde bezala harturik ere eta Euskarazko Irakaskuntzatik at, herrikoitasun eta Irakaskera edo Pedagogia aurrera-koia badituela nahiko argi dago. Hasera batetan hainbat maxiatu zen

(hurrengo orrialdean jarraitzen da)

Irakaskera, beste ikastetxeetara ere hurbiltzen ari da apurka. Frogarik handiena dinamika eta sorkuntza lantzean aurkitzen da. Orain bide horik finko sakontzea dagokio.

Lormen bezala, eman daitezken datoak hauk dira:

- Euskadin 50.000 haur
- Gipuzkoan 32.000 haur
- Beasaingo Ikastolan 1150 haur (hauetatik 788 beasaingar)

Bestalde, benetako elebidun eskola bakarra da gaurkoz. Halere, bada oztoporik eta zailtasunik. Hauen artean, hona esku artean den gogorrenetako bat: Haur kopuru / ordainketa kuota, bikotearen arteko erlazioarekiko borroka. Borroka hau, estua eta larria gertatzen da neurri zabalak eta maila ugariak harrapatzen dituen ikastolarentzat.

Honi erantzun bat bilatzearren, Euskal Kontseilu Nagusiaren inguruan hitzarmen bat lortu nahi da, oraindano guraso eta laguntzaileek izan duten eman beharra nolarebait Erakunde Publikoen bizkar izan dadin, zergak beste guztiak hainbat edo gehiago ordaintzen ditugunez. Udalei ere, Estatuaren Eskolekiko duten erantzukizun bera edo gehiago izatea eskatuko zaie.

Beasaingo Ikastolari dagokionez, 79-80 Ikastarorako gela behar hauk izango dira gutxi gorabehera:

- 24 O.H.O.-erako (E.G.B.-rako)
- 3 Bereziak (atzeratu etab.)
- 14 Eskolaurrerako
- 8 B.U.P. - C.O.U.-etarako

49 gela

Herrian zehar diren ahalak kontaturik, honoko hauk aurkez daitezke:

— ALKARTASUNA Ikastetxe Berrian 30 gela B.U.P.-C.O.U.-O.H.O. (sartzen direnak).

— Olano etxean 8 Eskolaurreko gela eta 4 zerbitzuetarako.

— San Martin Enparantzan 8 gela O.H.O.-ko lehenak, Eskolaurre eta zerbitzuak.

— Martin Aranburu kalean 4 gela Eskolaurre eta zerbitzuetarako.

— Ezkiaga hauzoan gela 1 Eskolaurrerako.

Arozbi eta Nekolalde, uztea nahi litzateke beste bost tokietan dena biltzearren.

ALKARTASUNA Ikastetxe Berria estrainatu ahal izango da bada azkenik. Bertan, 30 gela izango dira, 24 O.H.O.-rako beren zerbitzuekin eta 6 B.U.P.-C.O.U.-etarako. Ikastetxeak irakaskuntza mota eta maila horiek guztiak eskaintzeko baimena du Centro Habilitado izenburu edo mailarekin. Gainera, bi jolastoki, jangela, soinketategi, biltzar areto, etab. izango ditu eta hori guztia zaintzeko zaintzaile batentzat bizilekua ere bai. O.H.O.-erako ikastetxe bezala planteiatu zenean, 95 bat milioitako kostoa aipatzen zen. B.U.P. eta C.O.U.-rako gelekin ordea, 130 milioietan gora iragango da kostoa. Etxe bikaina dirudien arren, jolastoki gutxiegi nabari zaio barnean izango dituen haur guztientzat eta bestalde estrainatzerako beterik da eta gainezka gainera! Kontuan izan halere B.U.P. eta C.O.U. mailetan Ordizia eta bere bailarakoak ere Beasainen dabilzala.

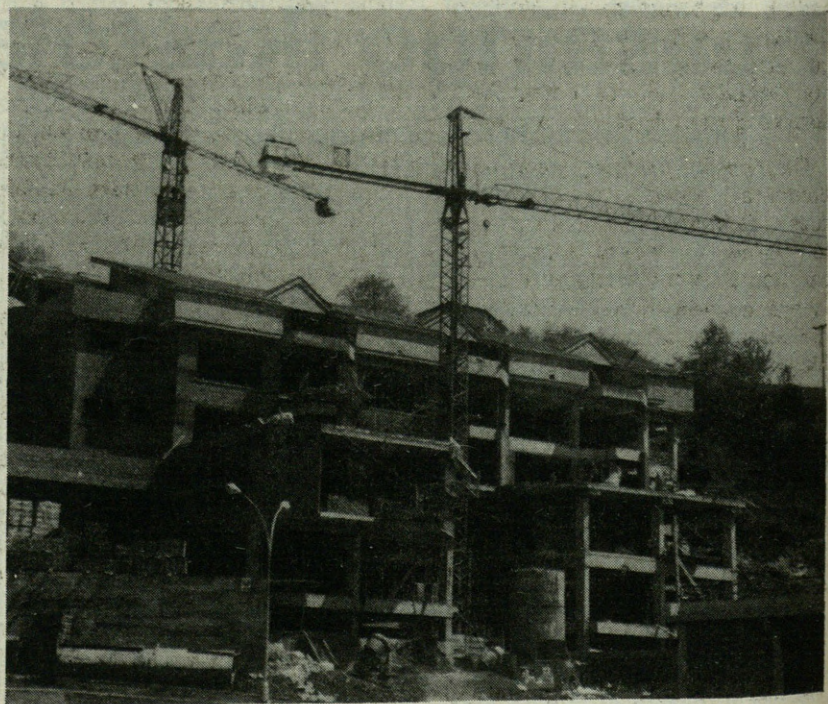
Datorren ikastarorako banaketa osatzeko zera esan behar da: 2 eta 3 urtekoak, Martin Aranburu kalean,

Olano etxean eta Ezkiaga hauzoan izango direla. Ahal den neurrian, bakoitza bere hauzoan gera dadin saiatuko omen dira, baina ezinbestean, beste hauzo batetara joan beharko dute haurrak. Hemen oso kontutan hartu behar da, euskaldun-erdaldun arazoa eta bakoitzari eskaini nahi zaion bide berezia.

Azkenik, dei berezi bat egin nahi diete Batzordekoek gurasoei: be-raiek euskaldundu behar dutela edota euskaldun hiztun soilak badira, alfabetatu beharra dutela. Beharrezkoa dela, haurrak ikastolan hartu behar duen hizkuntza normalizatu edo arautu hori gurasoek ere neurri batetan hartzea, hauraren heziketari jarrai dakien eta heziketa hori ulertzeko gai izan daitezken. Aukerarik ez da falta. Hor da Euskal Eskola, arratsalde, gau, lantoki, eta-barretan... Joan eta ikasi! Haurren mesedetan da eta zer esanik ez Euskadirenean!

Honeraino Batzordekoek esanak eta adieraziak. Bada zertan ihardunik eta zertaz arduraturik! Haurra ezezik, familia hezi, eskolatu eta euskaldundu behar dugu, bestela arrotz gertatuko zaio haurrari bere etxea eta arrotzetarako nahikoa dugu telebista!

MURUMENDI

on kosme eta apaiz-politika

On Kos. — «Burgas Zerriekin» bat eginik Eliza... Ezpata eta Gurutzea elkarrekin ezkontuta... Militarrek eta apaiz erlijiosoei sasi ezkontza nazkagarrian... Gotzalek Gordetan eta Consejeros del Reino faxistarekin eseri aulki berdinean... Hamaita horrelako salaketa zital entzun izan dizklagu, Jokin. Joanak joan, nere ustetan amaitu uken, Jaunari esker, politikazko klerikalismo lotsagarri hura. Baina, bai zera... Aurpegi berriarekin sortu zai-guk klerikalismo berri bat; Lehen eskubitik bezala, gaur eskerreko lapikotik babak ateratzen zekuzkiat apaizek. Lehen konserbatzaile eskubitik eta gaur PSOE, Komunist edo ta horrelako alderdietan.

Jok. — Ez dezagun nahastu piper mina kafesnearekin, On Kosme. Erlijioak bere bidetik joan behar du; politikak badu bere bidea. Frankismo garaian, Alderdi-Partidu politikoa bakarra zen; politika bakar hartan parte hartzea, nahiz apaiz edo praile izan, Herri eta Giza eskubideen zapaltzaileekin bat egitea zen, faxismoa ta Totalitarismoa onartu, onetsi eta santifikatzea. Hori guztia, Ebanjelioaren lekuko eta testigu izan behar zuten apaiz, praile eta Gotzalek ezin ba ontzat hartu. Gaurko giroan besterik da ordea.

On Kos. — Gaur egunean dugun demokrazi honen barnean, egoki eta zuzen deritzaik, Alderdi-Partidu baten barnean eta bere izenean, apaizak politikan biziki jokatu eta beren izenak aurrera atera nahi izatea nahiz Diputatu, nahiz Udal Etxeko, nahiz beste politika agintaritzarako...?

Jok. — Zergatik ez? Gizona duzu apaiza; sinismen dutenen famili artean, ez du apaizak bereizizko arraza edo kasta apartekoa egiten; beste gizonen artean gizon bat; apaiz izateak demaizkion zerbitzu bereziak ez dio galarazten bere giza izatea; guztiz bestera baizik; gure kristautasunaren hasiera Kristoren haragi hartze eta giza egitean datza. Politikan sartzen den apaiza giza-kunde-enkarnazio bidetik doa; gizar-

teko arazoetan bete betean apaiza sartzean, argi eta mamiz gizonekin bat eginik biurtuta gelditzen da.

On Kos. — Motel, motel, hik atara dituk lapikotik babak; apaizek gizonak garela azaltzeko praile sermoi luze beharrik ez zego; koba zulotik ateratako mamu beldurgarriak ez garela bazekiagu; gizonak gaituk; gizar-teko semeak eta gizar-te horren zati garenez geroz, bere ibilera eta aurrerapenetan parte hartu behar diagu. Eta zer...? Horretarako On Kosmek alkate makila beharrezkoa ote dik?

Jok. — Zuk uste ez arren nere irizitik urre xamar zabiltza. Zer da Politika? «Polis» izenetik dator politika izena. Herria adierazten du hitz horrek. Apaiz izanik, herritarrak gara; herritarra izanik, herri mailan, politikan jokatu behar dute apaiz-praileak. Politikan jokatu gabe ez dago herrigintzarik.

On Kos. — Arranoa, ez haiz makala. On Kosme isil-erazteko greziarren hizkuntza alpatu behar duk? «Polis» Kitolis ederra hago hi. Nik ere neure latin zaharra ez diat gero zakar artean utzi... Qui nimis probat nihil probat: «Gehiegi egiztatu-aprobatzen duenak, ez dik Deus-ezer frogatzen. Hire arrazoietan apaiz-praileak herrigintzan lan egin behar ditek, herritarrak dituk eta; baina lehenera natorkik berriro: Herrigintzan jokatzeko, Alderdi politikoa baten barnean, zer dela eta jokatu behar ditek?

Jok. — Izar artean bizi zara, On Kosme. Politika ez da pentsatze hutsa; ez da filosofia bakarrik; Politika, ekintza da; askotan joko gogorreko ekintza. Alderdi-Partidu politikorik gabe, berriro totalitarismo batean jausiko ginatke. Alderdiekin bakarrik egin daiteke benetazko politika.

On Kos. — Ados natorkik: Politika egiteko alderdiak beharrezkoak dituk; noiz edo noiz guztiz mesedegarri gerta daitekek apaiza diputatu edo alkate aukeratzea; Nere iritziz, oraingo Elizaren giroan, oso gutxitan gerta daitekek hori. Gaur apaiz gehienek gure herrietan pastoralgintzan zihardutek; Alderdi-Partidu politikoa bakar baten banderaren azpian jokatzekoan, ez zertzaidak sinismendun guztien batasun eta elkartasunaren ezaugarri-seinale izan daitekeenik; arrisku haundia zeramak artaldearen banaketaren «GIZON» bihurtzeko. Gainera Herriaren alde jokatzeko ez zego; politika alderdietan jokoa egin beharrik. Bazegok bestela ere lana non egin, Hire «Polis» (herrigintzan) ez ote duk sartzen D. Josemiel Barandiaran, Ataungo alkate izan gabe?

Jok. — Zure sermoi luze horrek gauza bat adierazten dit: Apaiza alderdi batetik jokoa sartzeko, politikagintzan garbi jokatu behar duela, politika ez duela nahastu behar erlijioarekin, bere politikagintzak ez duela zatitu eta banatu behar kristau taldea; Agintaritza eta boterea ez duela egarritu behar; bere jokoa apal apala eta zerbitzu hutserako behar duela. Baldintza kondizio hau guziak betez geroz, Zergatik apaiza agertu ez Alderdi Partidu baten izenean alkatetzarako?

On Kos. — Oi, Oi, Oi, Jokin, Kondiziotxo gehitxo jarri ote dituk susmoa, zeukeat. Horik guztiak betez geroz, «AGUAZIL» izatera ere ez haiz iritxiko.

AROSTEGI JOK

hogeita hamargarren goardia

Beteranoek esandakoa betez (batek ez du sekula galtzen beterano izateko esperantza) bonbilapeko ohe batean sartzen naiz. Denbora aurre-ra doa, eta hemendik gutxira muturretako ohe bat lortuko dut, ez dut gehiagotan eraman beharko argi madarikatu hori. Fusilak parean, hilaren, nire erropak, botinak eta korreahea ohepean (ez dut uste eguneke kapitana agertuko denik, halere kontu, poliziako kapitana tokatzen zaigu gaur). A ze ondo, bi ordu lo egiteko. Ia ondo izkutatzen ditudan hankak mantapean, gau hotza baitugu gaurko hau. Hauk isilduko balira... Gauza zera dut: burua barruan sartu, mantaren usaia eta hautsa erresistitu, eta lehenbailehen lo hartu.

—¡Angeles, a ver si os calláis!
Atearen ziriztutik pasilloaren argi oria sartzen da, lehiotik azaltzen diren itzalekin nahastuz. Sukaldeko plater zikinen artean, hortxe izango dira betiko bi edo hiru madalena, ia nor konturatzen denaren zain. Hamalau ohe, jendea bueltaka, burri hotsa, horrela ez dago lo hartzerik.

Neke astuna sentitzen da ordu honetan. Oinak gora eta behe-raka dabilta, kanpotik ekarritako hankamina laztandu nahiean. Zikinkeria mantetan dariola, potroetaraino nagoela diot nere buruari, geroz eta motzagoak dirudite orduok, eta esnatzerakoan beste munduan balego bezala ikusten dut nere burua. Noiz bukatuko ote hau... Halere, datorren astean azkeneko goardia egi-ten dute beteranoek, eta hartzerik izango dut muturreko ohe bat eta goardiako lehenbiziko txanda. Etorriko direnek badute ona.

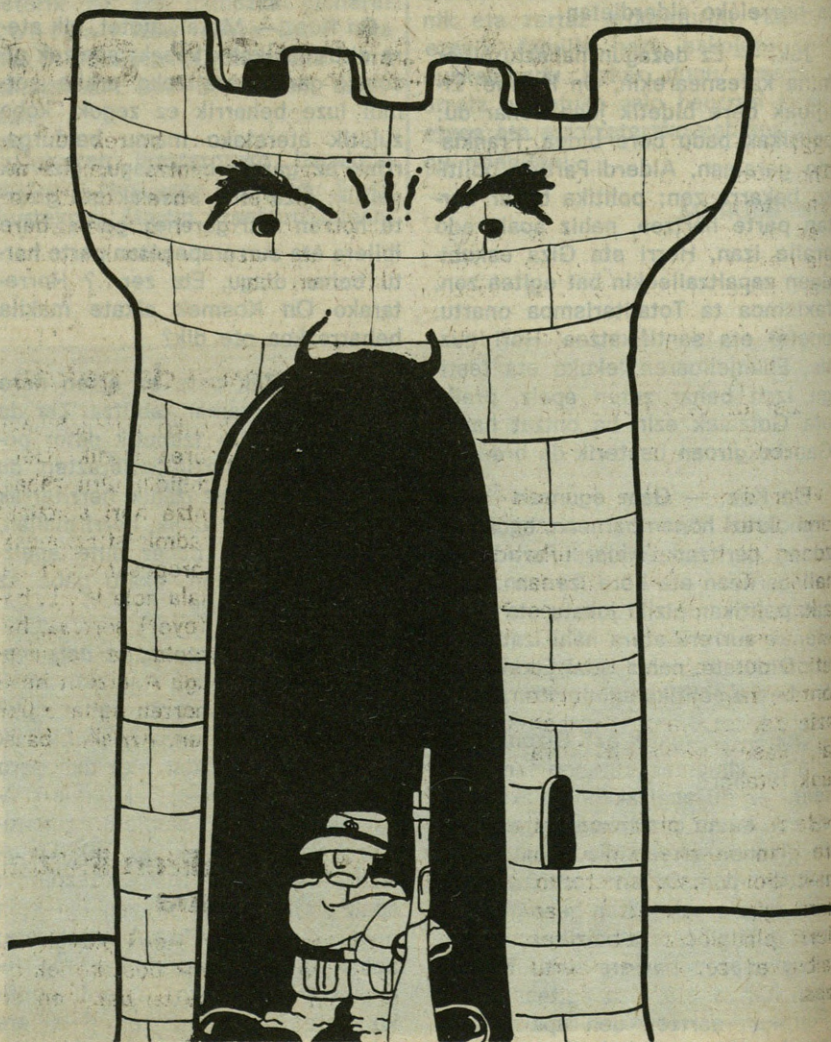
Goizeko hiru t'erdia. Tinbre bat aditu da, atariko argia piztu eta sar-jentoa oihuka. Oheen kontra jotzen dituen kolpeek gorputz osoa eragi-ten dute. Fusilak hilaran daude; ohepean, erropak, korreahea eta botiñak. Mantaz estali arren, argiak min ematen du. Ezin ohitu nonbait.

Bi minutu geratzen dira. Zazpi per-sona jazten ari dira, batek bi jer-sey, besteak bi praka. Ihintza da-goenez gero, txilaba bana hartuta ateratzen dira kanpora. Bi ordu t'er-di falta dira goardian hasteko.

Nahiko suerte ona izan dut hiru-garren patrulla tokatzerakoan. Gor-puzpean jarri txilaba, etzan eta za-kurrak abisa dezala. Momentuz ho-bea da pasamontañasa alde batera uztea, burua beroegi edukitzeak lo-

gurea baitakar beti. Eta beti izaten da garaia hozteko. Nagoen tokian, eta lo hartzen ez badut inork ez nau ikusiko. Ezkerretara begiratu, eskubira begiratu, horixe da orain-go kontua.

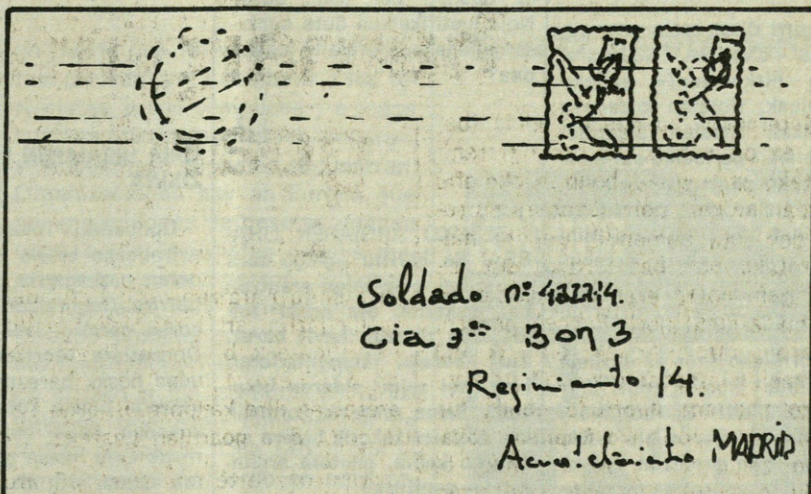
Goardiaok zailena dutena zera da: ez dela irratia entzuten, eta erne egon nahi baldin baduzu, zerbaite-tan pentsa behar duzula. Lehen bai, pentsatzen zenuen, erromantikoa ja-rri ere bai, gau osoa zureztat, a zer egingo ote duen honek edo bes-teak, eta batzuetan, denbora luzatu nahiean ere. Baina denbora aurre-ra doan eran, guzti hau aldatu egi-ten da. Azken batean, logurea da nagusi.

Inor ez da azaldu eta seguruena, ofizialak ez du ia irtengo. Gustora dago nonbait kanpoko freskura probatu gabe. Egin dut gaurkoa. Behin postak pasaz gero gogorrera egina dago. Ez dut uste horren kabroia izango denik orain ateratzeko. Bue-
no, seirak laurden gutxirarte ezin dut biktoria kanta. Nik uste dut animatzen banaiz aukera ona badudala pentsatzeko, izango dena, baina logu-
reak ez du ezer ere uzten.

Kamioi baten argiak ikusten dira urrunean, eskubitara eta ezkerretara, kurba ugari baitu kamiñoak. Bi aldiz geratu da, berehala datorkit. Seiretako turuta aditzen denerako kamioan nago. Argipean dauden oheak hutsik diraute. Beteranoak, lozorroan. Hogeita hamargarren goardia.

MIGEL OTERMIN

ahetzekoaz akort ez

827garren zenbakian, ASTEMAK «Ahetzeko iraultza ttipia-n» izendatzen duen artikuluekin ez naiz arras akort. Uste dut nahiko arina dela bere ikerketa. Ahetzeko P.O.S. (Plan d'occupation des sols) buruz.

Zer da «plan d'occupation des sols»?

Zer da bere helburua?

Nork antolatzen du?

«Plan d'occupation des sols» edo herri baten plangintzak nahi luke, ordena pixka bat jarri urbanizazio mailan. Gu itsas bazterrean itota bai-
kaude Villas secondaires horiekin; herri zonbeitek Plan d'occupation des sols antolatua du. Gisa hontan, non nahi etxe egitea gara-
razia da, lotissement pribatuak ere bai, baserritarrentzat lurak zainduak, etabar.

Herri baten plangintza nihunohik ere ezin daiteke ixilka egin, Astemak dion bezala. Ahetzeko kasuan Herri gizon guztiek bozkatu zuten Herri plangintza bat egitea, batek salbu, ez zuen parte hartu bozkatzean.

Behin bozkatua, horrek ez du erran nahi, plangintza onartua denik. Administrazioeak eskaintzen du plan bat, Herri gizonak, herri osoak aztertzen du plan hori; maiz aldatu ere bai.

eta hemen da gakoa

Ipar Euskal Herriko, hiri gehienak bezala, Herri pobrea izanik (Herri presupostua 35 milioin diru zahar) ezin zuen plangintza hori aintzinat ereman. Beraz administrazioeak, MIACA tartean, proposamendu batzu egin zituen. Hala nola V.V.F. bat (village vacance foyer) sortzea, herri plangintza antolatzea laguntza sari. Bainan ez dugu Ahetzeko herri deliberotan VVF horren egiteko bai-
menekin atxemanen. Arriskua baze-
gola, segur.

agertzen ez diren ihitzen jokua

Bozkatu ondian Herri plangintza, zein arrazoinengatik bost horiek gibel egin dute? Aheztar batzuren es-

propiazioa kanpotiarren onuraz egin nahi zutela ote?

Batzordearen propaganda zer izan da? Baserritarrak, lur jabeak, Herri plangintza onartuz, ez zirela gehiago jabe izango (beraz espekulazio-
nerik ez); ia komunismoa zetorren, etabar. XIXgarren mendean ginen. Batzordeak zergatik laguntza eska-
tu du B. Marieri, itsas bazterrearen izorratzaileari?

Ez da ahanzi behar, R.P.R.ren (frantses eskuindarraren) kabi in-
portante bat badela Ahetzen, ez zizaiona nihondik ere interesatzen Herri plangintza bat, lur eta etxe espekulazionetik bizi baidira. Nork defendatzen du nor?

Aheztarrek ez dute onartu Herri plangintza. Ez dut uste aintzinatze bat dela. Ahetzeko herriak ez baitu ezer kontrolatzen ahalko. Erreferen-
dum biharamunean, usaiako arrano beltzek, Herriko etxeari baimena es-
katu diote bi lotissement pribatu idikitzeko; Eza Herri plangintzari, baietza tratu guztiei.

M. MENDIBURU

ZER DIOTE SALAKETEN AURREAN?

Irakurri ditut orain arte publikatu dituzuen «Euskara, noren hizkuntza?» saileko artikulatuak. Hoietan zuzenean erasotzen zitzairen alderdiei eta zenbait periodiko eta errebistei, nere ustez arrazoi osoz. Hala ere pentsatzen nuen bat baino gehiago minduko zela salaketa hoiekin, eta gutxienez justifikazioen bat botako zuela erantzun gisara. Baina asteak pasa dira eta horrelako ezer ez duzuela argitaratu ikusten dut. Zer gertatzen da? Ez du inork erantzun ala gorde eta isildu egin dituzue erantzun hoiek?

Nik lagunen bati entzun diot komentariotxoaren bat berari zegokion parteari protestatuz. Pentsatzen dut beste batzuri ere, alderdi ala prentsaakoak izan, berdin pasako

zitzairela eta horregatik ezin dut sinetsi inork ezer esan ez duenik. Zer esan dute? Nola justifikatzen dute euskararenganako beraien jokabidea?

J. Z.

ORIA HIBAIAREN USAI ZIKINA

ZERUKO ARGIA OHA-
RRA. Ba harritu egingo zara agian baina ez zaigu erantzun bat bakarrik ere iritsi zuk aipatzen dituzun lanet buruz. Zuri bezala, komentarioren bat iritsi zaigu alderen bate-tatik. Baina protesta formalik eta argitaratzekorik batere ez. Iritsiko balira, gustora argita-ratuko genituzke.

Honek zer esan nahi du? Edo interesatuek ez dutela irakurri, edo esandakoarekin bat datozela edo bost axola zaizkiela horrelako salaketak.

Donostiatik Tolosaruntz edo aldrebesko bidaia egitea, benetan nazkagarria bihurtu da berriro. Gogoratzen naiz Francoren garaian, hau Madrildik Donostiara etortzen zenean, udan noski, bere oporrak pasatzera, bidaia kotxez egiten zuenean, hogeit bat egun aurretik Oria hibaia garbitu egin zuten, hau da, enpre-sak ez zuten zikinkeriarik botatzen, hura izaten zen zoriona eta hau bidean pasatzen ginenontzat zoriona bazen, erreka inguruan bizi direnontzat pentsa zer izango zen.

Azken urte hauetan erreka garbia ez bazegoen ere, lehenagoko apar zuri nazkante hura ez zen egoten eta usaia ere askoz gutxiago zegoen, baina badirudi aurrera egin beharrean, atzeraka goazela.

Billabona ingurura arrimatzen zeran bezain laster eta beroa egiten badu batez ere, sudurra estaltzeko moduko usaia dago, ur saltoak dauden lekutan apar zuria ikusten da, enpre-sen krisiak beren zerrikeriak erreka botatzea behartzen al dituzte?

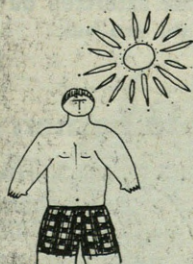
m.artola

negua

udaberria

uda

udazkena

udaberria

uda

udazkena

negua

«Pena de muerte o guerra sucia contra el terrorismo» **dio SABADO GRAFICO aldizkariaren 1.148 zenbakiko editorialak:** «Señores, digámoslo por las buenas y abandonemos los maniqueísmos: de Norte a Sur, de Este a Oeste, el país es hoy un clamor pidiendo sangre terrorista. (...) la guerra revolucionaria es una guerra como las demás; o se gana o se pierde. Y la estamos perdiendo. (...) Aquí hay que traer la pena de muerte para los terroristas. Recogiendo un sentir generalizado, solicitamos la reinstauración de la pena de muerte para los terroristas, sin ningún temor de que, por ello, desde ciertos sectores de extrema izquierda se nos tilde de "fachas". (...) Y pedimos también la guerra sucia. Que se terminen los santuarios terroristas. Y que el Estado español arbitre fondos (y si el Estado

no puede que le sustituya la iniciativa privada) para combatir a los terroristas, a sus cómplices y a todos cuantos criminalmente les amparan, se encuentren donde se encuentren. Organizaciones hay en Europa que por mil millones de pesetas pueden cazar a los terroristas en sus madrigueras como perros rabiosos. (...) ¿Que el PNV pone el grito en el cielo y clama contra el terrorismo institucional? Que lo haga. (...) En cuanto a los partidos de la izquierda, que sean conscientes de lo que se juegan. Que sepan que si no apoyan al Gobierno en este camino (al Estado, en este caso), se están jugando la catácumba, el «estadio» de concentración al estilo chileno y el fin de todos sus proyectos de transformación de la sociedad para un buen puñado de años.» **Jakinaren gainean gaude!**

heriotz zigorra behar

Sábado

Sondeo S.G./EFE

LOS ESPAÑOLES POR LA PENA DE MUERTE

ASÍ AYUDA FRANCIA A LA ETA

IMPREVISIÓN: BENIDORM SIN AGUA OTRA VEZ

Pelotas de guerra NUEVA DE MILLONARIOS

estatua euskadira begira

«Las centrales nucleares inducen y configuran una sociedad violenta, represiva, autoritaria, antidemocrática» **dio Pedro Costa Morata** **TRIUNFOren 854. zenbakian argitaratu duen** «La energía nuclear mata a sus enemigos» **lanean:** «Y en Euskadi, este cuadro de regresión política futura está perfectamente asumido por la opinión pública y los grupos políticos de izquierda nacionalistas o no. (...) Frente a la cuestión vasca, la nuclearización a ultranza no hace más que introducir un motivo importante más de conflictividad y de respuesta colectiva. Con la particularidad de que no se trata de un Estatuto, unos derechos históricos o unas reivindicaciones peculiares, sino de un problema político que afecta directa y sustancialmente al resto de los pueblos del Estado español, que van tomando muy buena nota de cuanto sucede en torno a Lemóniz y los otros proyectos nucleares de Euskadi. Como respuesta a la violencia de los pronucleares, los manifestantes siempre evocan a ETA, en Euskadi y fuera de Euskadi.»

nuklearrik? ez, eskerrik asko

ALFALFA aldizkariaren extra zenbakian agertzen da «La cara oculta de la ENERGIA». **Zenbaki osoa gai horri eskainia da.** «Antes de inaugurar una democracia nuclear, valdría la pena poner en cuestión la racionalidad tecnológica y política de unos programas energéticos que condicionarán nuestro futuro. ¿Cuánta energía necesitamos? ¿Es

útil y sensato que nos embarquemos en la aventura nuclear?... Los responsables de la estrategia energética han ocultado durante años gran parte de las respuestas a este tipo de preguntas; simplemente han preferido la política de los hechos consumados antes de ofrecer una información veraz al alcance de la población.»

u.e.u.: 6 urteko historia

Zazpigarren aldiz ospatuko da aurten Udako Euskal Unibertsitatea, aurreko bi urteetan bezala, Iruñean. Sei urte besterik joan ez badira ere Donibanen ospatu zen lehen U.E.U. hartatik, bitarte horretan eman diren urratsak ez dira txantxetakoak izan.

U.E.U.k ere badu bere historiaurrea: 1970etik 1972ra Baionan ospatu ziren Euskal Asteak daude U.E.U.-ren oinarrian. «Euskaldunen Biltzarra», «Ikas» eta «Fededunak» taldeek antolatutik, bi gai multzo erabili ziren horietan: euskal kultura batetik eta gizartea eta erlijioa bestetik. 1972koan Karlos Santamaria euskal unibertsitateaz mintzatu zen eta haren hitzaldiaren ondotik U.E.U.-ren esperientzia proposatu zen. Jendeak onartu zuen proposamena eta honela, 73ko udan, Donibane Lohitzuneko «Maurice Ravel» lizeoan ospatu zen lehen Udako Euskal Unibertsitatea. Hurrengo urtean ere han bertan egin zen, «Ikas»-en zuzendaritzapean, Manex Goienetxe idazkari zelarik.

tearen inguruan, Lejoakoan bereziki; beste batzu euskal kultur dinamikaren baitan, ezagun diren taldeen inguruan, hala nola, «Elhuyar», «Siadeco», «Zehatz», UZEL taldeetan.

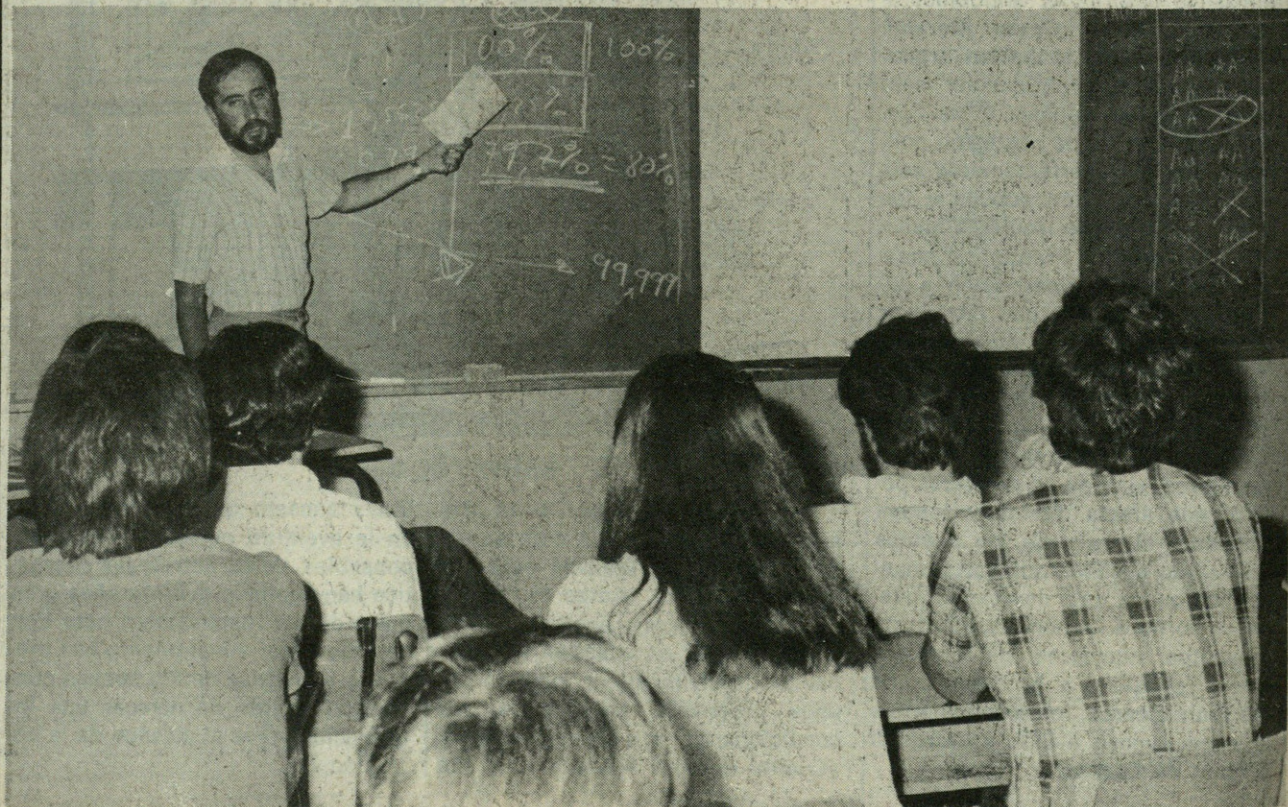
Bada aipagarria den beste aurreakuntza bat ere, taldeon lanarekin lotua, berauen emaitza baita: azken bi urte hauetako argitalpenak. 1977-an argitaratutako 12 liburuak eta hurrengo 23ak ez dira, noski, euskal unibertsitateak gero beharko dituen liburuki mardul eta ugariak, baina bai eginkizun luze eta latza-ren hasiera.

Jendetzari dagokionez, gazte unibertsitarioak geroz ugariago dira, urte hauetan, ikaslegoaren baitan. Irakasleen artean berriz, balore be-

Ordurako euskal kulturaren eremuan sortu berriak ziren beste erakunde batzu, U.E.U.-ren sorrerarekin zerikusia dutenak. Hirurogeigarreneko hamarkada inguruan sortutako ikastolak zerbait ziren U.E.U. proposatu zenerako. Rikardo Arregiren eskutik, 1967a geroztik ereindako euskal alfabetatzearen hazia ere, ernea zen hor hemenka. Bestalde, euskal politikagintza bide berriak eta ausartak urratzen hasia zen iadantik.

Garai berean, Europako beste herri zapaldu batzuetan esperientzi berdintsuak zeramatzaten aurrera: Universitat Catalana d'Estiu 1969an, Universitat Occitana d'Estiu 1972an... Eta ezin alde batera utzi 68an Bilbon irekitako unibertsitatea.

Lehen bi urte hauetako partaideen artean —85, 1973an eta 110 inguru 1974ean— irakasle eta ikasle unibertsitarioak baino ugariago zen beste jende mota, hots, aski

ezagunak ziren euskaltzaleak eta batez ere euskal kulturgintzaz kezkatuak eta kontzientziatuak. Nabaria zen, halaber, Iparraldean errefuxiatutakoen presentzia.

Eraketari dagokionez, ikastaro eta ikastaldirik ez zen ematen; hitzaldiez betetzen ziren, batez ere, orduak. Ez zuen eskaintzen oraindik espezialitateen araberrako banakuntzarik eta aukerarik, eta ez material idatzirik ere.

Prestakuntzaren eta dirugintzaren ardura guztia Iparraldeko antolatzaileen gain egon zen; haiek egin behar izan zuten meritagarria bezain nekagarria izaten. Den aintzindari lana.

nolako unibertsitatea behar?

Hirugarren urtearekin Ustaritzeko Landagoienara aldatu zen U.E.U., hurrengo urtean ere han ospatuko zelarrik. Azpimarragarriak bi urte hauetan U.E.U.k zabalduak agiriak. 1975ekoan, historian zehar izandako asmo eta ezinak laburki aipatu ondoren, euskal unibertsitatearen berezitasunak zerrendatzen ziren: nazionala, euskalduna eta herritarra behar duela izan. 76koan, alderdi organizatibo batzuek azpimarratu ondoren, euskal unibertsitatea posibletzeko behar liratekeen baldintza kultural, ekonomiko eta sozialak ukitzen dira batipat.

Jendetza ugalduz zihoan urtez urte —332 partaide 76an—. Ugaltze honek ekarri zuen baita ere partaideen bestelakotzea, euskal irakuntza munduko jendea, batez ere, nagusitu zelarrik.

Alderdi akademikoa finkatuz eta hobetuz zihoan. Ikastaroak prestatu eta eman ziren, ikastaldi eta mintegietan banatuak, nahiz eta espezialitateetan bereziak ez izan.

Aski ezaguna da halaber talde politiko askok erabili zuela U.E.U. tribuna bezala. Zehatzu beharra dago, haatik, ihardunaldi akademikoen aldamenean burutu zirela ekintza politikook, eta ez programazioaren kaltetan. Euskal Herriak garai hartan bizi zuen egoera politiko urdurian, erabat normala zen U.E.U. bezalako

abagadune batetan, politikagintza-
ren eraginak isladatzea.

Antolakuntza aldetik, Hegoaldeko jendea geroz eta gehiago hasi zela parte hartzen esan behar. Manex Goienetxeren agurrarekin eta aurretikozko urte osoko idazkaritza sortuz itxi zen Ustaritzeko etapa.

iparraldetik hegoaldera

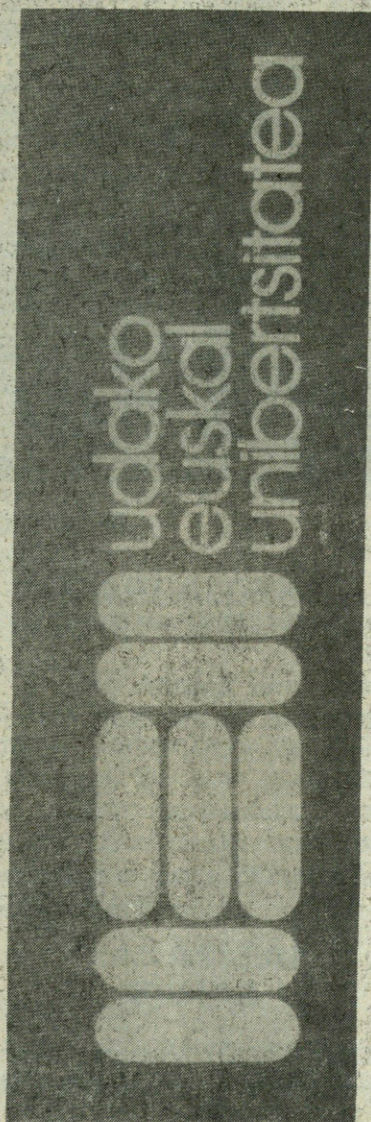
Ustaritzeko IV U.E.U. bukatu zenetik bertatik asko eztabaidatu ondoren, Hegoaldera pasatzea erabaki zen 1977an. Eta Hegoaldean egitekotan ezinbestekotzat jotzen zen Nafarroatik hastea. Honela, Iruñean ospatu da U.E.U. 1977 eta 1978an. Bi ekitaldi hauetan urtean zeharreko lana finkatu eta gotortu egin da. Eta lan hau ez da ohizko langile porrokatuen kontua bakarrik izan; ostera, gehienetan, urtean zehar lanean aritu diren taldeak osatutako lanak izan dira. Taldeok, bestalde, toki eta baldintza ezberdinetan hezurramitu dira. Batzuek, unibertsitari asko ari da U.E.U.ko lan eta emankizunen bidez trebatzen. Joxe Miel Barandiaran, Piarres Laffite eta Manuel Lekuonaren ondoan, lizentziatu berriak dira irakasle.

Programazioa asko aberastu da, ikastaroak ugaltzen diren heinean, eta eguneroko lana ikastaro espezializatuetan adarkatzen.

Azken hiru urte hauetan idazkaritza Bilboko Ulibarri Euskarategian egon da, honek zerbitzu ezin estimagarriagoa eskaini diolarik U.E.U.-ri.

Historia labur hau bukatzerakoan ezin aipatu gabe utzi U.E.U.ren herritartasuna. Euskal Unibertsitatearen hutsune bildurgarriari erantzuna eman nahietan, herriaren baitan, sortu zen U.E.U. Izango dira ofizialtasunaren zaleak eta defendatzaileak batetik, eta herri-dinamika babesten dutenak bestetik. Eritziak eritzi, herriak sortu du U.E.U. eta sortzen jakin duenak, abagadunean arabera, bideratzen eta egokitzen ere jakingo duela itxaroten dugu.

U.E.U. REN IDAZKARITZA

euskadi 1984

George Orwell-en nobela «NINETEEN EIGHTY-FOUR»-en (1984) ahantera, Beltzak holakoxe intento bat egitea nahi duela dirudi, baina Euskal Herriari aplikatuz. Liburu honetan, Euskadiko 1984eko gizartearen egoera aztertzen du. Esan beharra dago gaztelaniaz —gehiena— eta euskaraz idatzitako liburua dela, nahiko ondo lortua, idazlearen kezka eta idearioa klarki agertzen direlarik.

Liburuak, puntu asko ikutzen ditu: 1984eko Euskadiko sistema errepresiboa, euskararen problematika, deritzaion euskal terrorismoa, poliziaen atxilotetak, Kropotkianar gizartea edo gizartearen antolaketa ideala, zentrala nuklearrak, Donostiako Alde Zaharreko hain ezagunak diren barrikada, ekologia etabar. Intelektualak gogorki kritikatuak dira, iraultza kaletan egiten dela esaten dielarik eta ez bulegotan.

1984eko urte hipotetiko horretan, Euskadik bere polizia autonomoa ukango du, orain daukagunaren beldurrik ez duena gogorkerian noski, halaz eta guztiz ere, deritzaion euskal terrorismoa ez da suntsituko eta gogor erasotzen arituko da eskualde guztietan.

Polizia autonomo eta demokrata honek neska bat atxilotzen du eta komisaldegiko egoera larria deskribitzen digu: poliziaen deia beldurra, komonetara joateko gogo, koltxoneta zikin eta usain nazkagarria, e.a.

Komisaldegietan torturak gogor jarraitzen dute eta horiek salatzeke asmotan Europako «demokraziatar» jotzen du euskal talde batek. Demokrazia hauetan sistemako buruzagiek agindutako kondukta betetzen badugu, demokratik izango gara. Baina, inork agintari horien esanak kuestionatzen baina edo atakatzeko bidea ez dago, beraz, nartua izango da eta kasu honetan egongo dira euskaldun burrukalari horiek.

Egoera honetan, Beltzak, Europa eskursio batetan eramango gaitu,

EUSKADI 1984

BELTZA

J. Z.-ren bidez, konkretuki Europako hiriburu, Bruselas-era. Bidai honen arrazoiak euskal presoak sufritzen duten tortura salatzea izango da, nahiz jakin entzule sorrengana doazela, zeren eta Espainia onartua baitago, osoki, Europako sasi-demokrazi horretan. J. Z. talde batekin joaten da beti bezala, presoan gurasoak eta lagunak osatzen dutelarik —egun gertatzen den bezala—, baina egoera larriago eta faltsoago batetan euskaldunentzat.

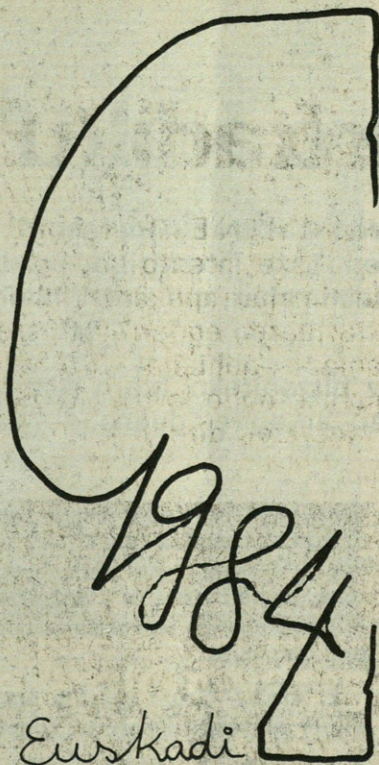
Handik, Bruselasetik, Beltzak, mundu mitologiko, gehienok nahi dugun mundu ideal-igualitario-errepresibo gabeko lamiaren komuna fantastiko batetara eramaten gaitu, nahiz, gutti desarroitatu alde hau, hain ederra izanik eta imaginazioari bide librea uzteko gai ederra delarik.

Lehenbizi, irteerarik gabeko pertsona gehienek jokabidea hartzen du J. Z.-k lamiaren artean aurkitzen denean gizarte berri eta aurrerakoz: baten proiektuaren aurrean. Beraz, normala den bezala: BELDURRA. Pixkana pixkana, bildur hori gaitzen joaten da, gizarte berri horren proiektua berea egin arte.

Atzean geratuko da, historian, eta historiak arbuatuko du marxismoa-leninismoaren izenean Rusian erakitako sistema sozio-ekonomiko «berri» hura. Gizartearen zati handi batek zeukan ilusio eta itxaropen guztia, sistema berri honetan, Pletor Kropotkin-en hiletetan suntsituko da. Baina... «jaioko dira berriak»... liburuetan idatzita ez dauden teoria eginekin, gogo berrieekin, ilusio berrieekin eta oraindik SISTEMATIZATU gabe dagoen gatazka bati erasoko diote eta sistema dominatzaileak ez du kemenik eta ahalmenik izango borroka berri hori integratzeko antzinar askotan egin zuen bezala. Beraz, gatazkalari berri hauek posible egiten joango dira: sistema komunitarioa komun inpendentzia, jabeago pribatu eza, libertatea, e.a.

ETA-poliziaren arteko burruka harmatua ez da bi talde hauen artekoa bakarrik, baizik gizarte zaharra eta berri baten artekoa. Funtsean, «esklabo minoritarii harmatu eta esklabo ezharmatuen» arteko etengabe-ko gatazka izango da. Eta hori ez da amaituko menperatzeko formak aldatuz, baizik benetako zapaltzaileak deseginaz. Beraz, nahiz Euskadik independentzia klasikoa edo autonomia bat lortu, ofizialki deritzaion terrorismoa ez da desagertuko, aurrera joko du. ETA-poliziaren arteko burruka hori, bakarrik amaituko da «egunero sufritzen dugun biolentzia, era zuzenean edo zeharkaki konplizeak garen biolentzia hori suntsitzen denean eta hori desagertzeko gizarte komunista, libertario, anaitasunezko eta igualitario bat ukan beharko du».

Italia, Frantzia eta Alemaniako talde autonomoen apologia egiten digu, eredu bezala izan dadin gatazka mota hau Euskal Herrirako. Ez digu beste burruka eraren aipamen han-

dirik ematen.

Azkenik, Donostiako Ategorrietan Errepublika garaian eman zen langileen hilketa berrituko digu. Orain, hilketa horien arrazoia. Erreterriako Kaputxinotan nuklear hondakinak daramatzan kamioi baten istripua izango da. Jendea ohartuko da ez zekien arrisku baten pean bizi dela eta horren protesta izango da jendea manifestapenetara bultzako duena. Ondorioa: asanbladak, barrikadak, heriotzak, etab Egun nahiko erreala eta gerora zer esanik ez dena da historio hau.

Liburua honetan, ezin daiteke esan, imaginazio asko dagoenik zeren eta historio guztiak gure artean gertatutako gauzeekin oinarrituak baitaude, halaz ere errefreskagarria dela deritzat irakurtzea. Hizkuntza aldetik oso erraza da ulertzeko gatzelaniaz, eta nahiz eta euskaraz zenbait alderdi nahiko ilun egon eta zoritxarrez, parte ttipiena delarik.

B. BAKAIKOA

HOTS!

ALKILATZEKO PISOA

Erreterian alokatzeko piso txiki bat behar da; hobe erdialdean baldin badago. Eskaintzarik egin nahi duenak dei beza ZERUKO ARGIAra, tel. 427786.

XALBADORREN BERTSOAK

Iparaldeko bertsolari taldea Xalbadorren bertsoen bilduma bat egitekotan da eta horretarako «Odolaren mintzoa» liburuan ez dauden bertsoak bildu nahi lituzke. Norbaitek baldin badauzka bidal ditzala idatziz edo magnetofonoieko zintetan helbide honetara: Leoni Xalbador. Urepele. 64.430. BAIGORRI edo ZERUKO

ARGIAra bertara: Okendo, 22. DONOSTIA.

IPARRALDEKO HARPIDEDUNEI

ZERUKO ARGIAk zera adierazi nahi dizue, urteko harpidetza CREDIT AGRICOLEk Donibane Lohitzungo Xantakon duen ofizian ordain dezakezuela, Horretarako 160 liberako txeki bat eman behar duzue ZERUKO ARGIAren izenean.

IRAKASLEAK BEHAR

Oiartzungo AURTZARO ikastolak eskolaurreako irakasleak be-

har ditu. Magisterioko titulua izatea eta euskara menderatzea esijitzen da. Interesatuak ondoko telefonora dei dezakete: 355941, arratsaldeko 3,30etatik 7,30etara.

•••

Unietako EGAPE ikastolak maixu bat behar du datorren ikasturterako, ahal delarik lehen maixutzan aritutakoa. Interesaturik legokeenak ikastolara bertara jo dezala.

•••

Tolosako LASKORAIN ikastolak irakasleak behar ditu datorren ikasturterako.

Tel.: 670947.

kiki koko kuku kikiriki

Maiatzaren 26an bukatu zen ikasturte honetako KI KO KO KU KU KIKIRIKI haurren festa, Donostian larunbatero egiten joan dena ikasturtean zehar, eta Herri Irratiak zuzenean eskaintzen zuena.

Haurren festa honi buruz hitzegiteko Txaro Arteaga dugu gure artean, Herri Irratian lan egiten duena, eta saio hori prestatzen duenetakoa.

Z. Argia.—Nolakoa izan da aurtengo esperientzia?

Txaro.—Badakizu beti zerbait ikasten dela, eta esperientzia lan eginez lortzen dela. Nik uste aurrera egin dugula gure lan honetan. Uste dut taldea oso gustora dabilela haurren festa hau eratzen, eta hori oso inportantea da. Haurrek, berriz, oso ongi erantzuten dute. Ezagutzen dutenek berea bezala hartzen dute saio hau.

Z. Argia.—Zergatik esaten duzu, «ezagutzen dutenek»?

Txaro.—Bai, oraindik eta zoritxareez haur askok ez daki honelako saiorik egiten denik gure artean, baina bagoaz pixkanaka-pixkanaka aurrera. Gainera lehen aipatu dudana haurren erantzun onarekin batera zera aipatu behar da: zenbait ikastolatak andereñoek jarri duten interesa, beren ikastoletako haurrek festa honetan parte hartzeko.

Z. Argia.—Bestalde, taldea aipatu duzu lehen!

Txaro.—Bai, larunbateroko haurren festa hori talde lanean prestatzen dugu. Honako hauek osatzen dugu talde hori: Enkarni Genua (Txotxongilokoa), Kontxuela Odriozola, Xanti Egurbide (Ponpox), Jose Ramon Sorroiz (Pinpix), Joseba Urzelai (Buu-txui), neu, eta zerbitzu teknikoak egiten dituen Xabier Azanza.

Bestalde, laguntzaileak ere badiugu: Julian Beloki, Pako Sagarzazu, Iñaki Zubizarreta, Antton Valverde (musika), Joxanton Artze (Izenburua), Kino Azanza, eta abar.

Gainera Pinpix, Ponpox eta Buu-

txuik sarri izan dute beste aktore batzuren laguntza ere, hala nola Eneko Olasagasti eta Klara Badiolarena. Beste batzuetan Elena eta Xaribari antzerki taldearen laguntza ere izan dute.

Z. Argia.—Gauza berririk egin al duzue aurtengo ikasturte honetan?

Txaro.—Ba, bai. Esperientzi batzu egin ditugu: haurrek parte hartzea antzerkitxo batzuren bidez, ipuinak eszenifikatuz, kantatuz eta abar. Hamar bat taldek hartu du parte antzerkitxo horik eta egiten. Beralek prestaturikoak ziren denak. Behar bada ez ziren oso onak izango, baina bai prexkoak eta espon-

taneoak. Gainera guretzat inportantea zera izan da: haurrak ausartzea eszenariora irtetzera, eta jarri duten ilusioa eta interesa.

Z. Argia.—Nondik etorri dira talde horik?

Txaro.—Herri desberdinetako ikastoletatik etorri dira, zenbait andereñoek jarri duen interesari esker. Geu ere joan gara herrietara festa hori egitera, hala nola Irunera eta Azpeitira. Hemen aipatzekoa da ikastolak ez diren ikastetxeak ere izan ditugula gurekin. Eta horrela larunbat batean Ikaztegiako Eskola Nazionalako talde bat etorri zen, eta beste batean Santa Teresa kolegioko talde bat. Hauek ez zekiten euskaraz, ikasten ari ziren, eta zenbait kanta eder eskaini zuten Begoña Andonegik zuzendurik.

Z. Argia.—Inportantzi handia ematen al diozu beste ikastetxeetako taldeek parte hartzeari?

Txaro.—Oso inportantea iruditzen zait hori, izan ere honela errazago,

hurbilduko baitira haur erdaldunak euskarara. Jolasean eta festa giroan errazago sartzen da hizkuntza bat, beldurra galtzen zaio eta sinpatiaz hartzen da. Nik uste dut gehiago saiatu beharko genukeela denok arlo honetan, haur erdaldunak euskarara biltzen.

Z. Argia.—Besterik ba al duzu esateko aurtengo ikasturteko esperientziari buruz?

Txaro.—Pare bat gauza oraindik. Saiatu garela haurren festa haue-
tan gure historiako zenbait gerta-
ra kontatzen gaurkotuz, eta gai ba-
tzu ere landu ditugula kontae-
ren bidez: pailasoen historia, Ipotxén
mundua, sorginena, piraten histo-
ria, antzerkiaren mundua, ginolare-
na eta abar. Historiako gertaerak
esatean zera esan nahi dut batez
ere: gure festen historia. Festen
inguruko larunbatetan egiten ge-
nuen hori: Ihauteriak, kaldereroak,
San Sebastianak eta abar.

Bestalde, aurreko ikasturtean be-
zala, gure herri honetan haurren

“Esperientzi batzu egin ditugu: haurrek parte hartzea antzerkitxo batzuren bidez, ipuinak eszenifikatuz, kantatuz etabar. Hamar bat taldek hartu du parte antzerkitxo horik eta egiten. Beraiek prestatu-
rikoak ziren denak.”

munduan saiatzen direnak gurekin izan ditugu aurtien ere: Manolo Ur-
bieta eta Zarautzko Musika Eskola,
Lurdes Iriondo bere taldearekin,
Txotxongilo ginola, Hots taldea, Kix-
ki, Mixki eta Kaxkamelon eta abar.
Gurekin izan ditugu Andoaingo Ika-
sola eta Tirri Tarra txaranga ere.

Z. Argia.—Hurrengo ikasturterako prest al zaudete jarraitzeko?

Txaro.—Gu bai, baina hori Aurrez-
ki Kutxa Probintzialekoek esan be-
harko dute, hauen babesean egiten
baitugu saioa... Gure aldetik beti
ibiliko gara haurrekin batera jola-
sean eta ahal dugun girorik ederre-
na sortzen.

Gure herrian posibilitate asko da-
go, eta posibilitate haundiko jende
ugar dago leku guztietan. Orain ar-
tean bezala, eta gero eta gehiago,
gure taldea irekia dago haurren
munduan mugitzen diren guztiekin
lan egiteko. Elkartzen bagara gauza
ugar egingo dugu.

Gure haurrek dena merezi dute.

euskarak behar zaitu (3)

Atal honekin, euskaraz irakurtzeko ohitura duten guztien euskaltzetasuna nahi genuke nolabait astindu. Euskara lantzea guztion egitekoa da, zurea eta gurea. Irakurtzea bakarrik ez da nahikoa, gaur gehiagorako «behar zaitu euskarak». Horrexegatik, hain zuzen, deitu dugu atal hau «Euskarak behar zaitu».

Astero hiru bat esaldi edo perpausa emango ditugu erdaraz, ia beti gaztelaniaz. Frase hauen itzulpena bidali behar diguzu zuk. Bidalitako erantzunekin fitxero bat irekiko dugu, itzulpenen bat nahi duenari segituan eman ahal izateko.

Fraseak nahiko estereotipatuak izango dira, gaztelaniaz behintzat. Ez, ordea,

oraindik euskaraz. Hauxe da guztion egitekoa, hain esaldi erabiliak jatorki euskaratzea. Lanaren ordain, euskararen alde zertxobait gehiago egitearen poza.

Atal honek asmo berrien bat sortarazten badizu, adierazi lehenbailehen gu-
ri.

Hona hemen lehen ataleko esaldiak:

7. - Marea negra.

8. - Cerrado por vacaciones, por defunción, por inventario, por descanso semanal.

9. - Antecedentes penales.

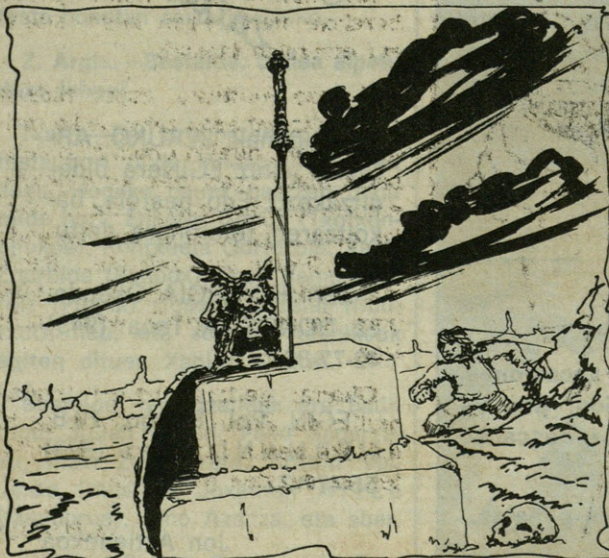
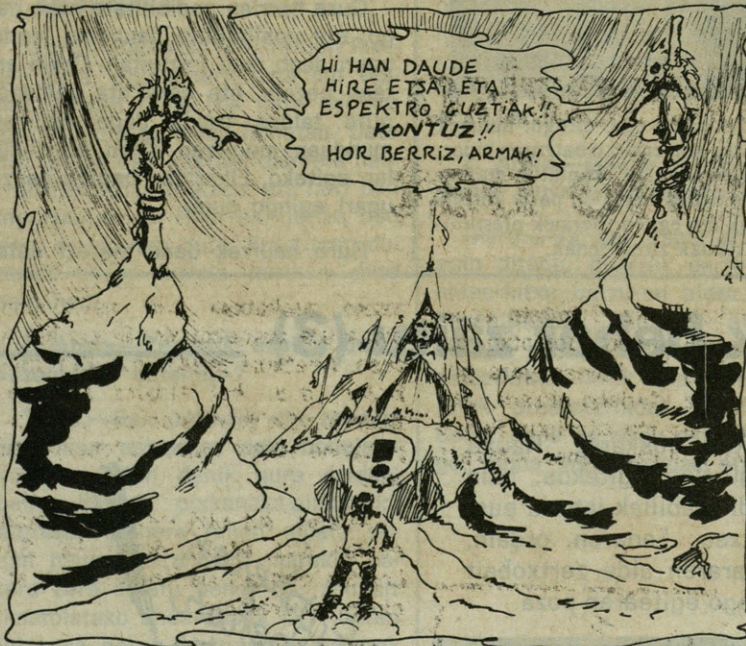
*Euskarak
behar
zaitu*

Itzulpenak ZERUKO ARGIAra nahiz EGINera bidal ditzakezu. Edo bestela, ba-
koitzaren telefonora deitu.

ZERUKO ARGIA. Okendo,
22. DONOSTIA. Tnoa: (943)
42-77-86.

EGIN. Pol. Eciago, 10-B.
HERNANI. Tnoa.: (943)
55-47-12.

Jon Aztienekoa

ZIRRIKUTUTAN

amodiozko historio bat

Andregalak utzi ninduen atzo. Hondarribiako zezen plazan «bonbero torero»ren saioa ikusten ari ginela, hara non hasten zaidan irainak eta burlak botatzen. Harri eta zur ni. Berak alde egin zuen berehala «tendido de sombra»ko atetik. Pentsatzen ari naiz ez ote zitzaien laketa izan ikustera eramane zozokeria hura. Deskontsolaturik eta bakarti nebilan Hondarribiako kaleetan zehar. Donostiako autobus berdea hartu eta ordu erdi barru Fermin Calbetonen nintzen poteatzaile eta porrolari artean. Kalle osoa iragan nuen baxoerdirik edan gabe, pentsa hiri zer den! Baina kalaren atarira iristen ari nintzela Anetxo ikusi nuen «vespa» batetan mutil gazte bati heldurik. Azpikoa astoa balitz gustoz abestuko nioke Domingo Kanpafarena, baina moto hari ezin ezer abestu. Zer egin? Fermin Calbetonen muturrean dagoen putaetxera abiatu eta zeuzkatzen guztietarik ederrena eskatu nion nagusiari. Hemezortzi urteko neskatxa atera zidan, neskatxa galanta hura! Besotik heldu eta Anetxoren bila abiatu nintzen alde zaharreko kaleetan. «Sariketa»n hartu genuen atsedena, eta berriro lasterka «Abuz-

tuak 31» kaleruntz. Trinitate enparantzán sartu ginen, porrotxo bat erre, eta aurrera. Kanean gora gindoazela Santa Mariako elizaren atarian Anetxo agertu zitzaigun Sebastian doneari otoitz eginez. «Atsegi-

nezko neskatxa» hari eskupekoa eman eta putaetxerako bidea hartu zuen. Anetxori errukiz hurbildu nintzaion, apur bat lasaitu nahiean. Besoak zabaldu nitzkion eta nire gorputzaren kontra nigarrak jota geratu zen.

—Damu dut utzi izanaz, benetan esaten diat, Mañu, damu dut. Sebastian doneari barkamen eska ari nintzaion oraintxe.

Nik bibliako aitak seme galdua bezalaxe hartu nuen beso artean eta etxeraino lagundu.

Ni oso kontentu nago. Bidean gauza pila bat esan zidan, asko maite ninduela, nirekin ezkonduko zela, seme alaba ugari edukiko genuela, emazte leial bat izango zela... Gaurko geratu gara, izan ere berandu xamar, il etan, lana zela eta... Behin eta berriz galdetu arren ez zidan bere lanaren berririk eman nahi izan.

Oharra: gertaera honen jasalea mutila da. Beste horrenbeste gerta dakioko neska bati. Arren, feministek ez dezaten gaizki har.

MUXIKIÑA

Apirilaren 24ean, Zarautzen haur jaio berri bat zabortegian azaldu zen. Harrez geroztik, Iruiñean berri, ama bat hil zitzaigun era txarrean umegaldu nahi zuelako. Jakiten ez diren beste askoren artean bi heriotz, baina elkarri loturik daudenak.

Azken finean gertakizun bi hauen atzean bortxakeria agertzen zaigu. Gizonak egitekoak eginda gero, ahaztu egiten du zer egin duen. Haurra egin eta emakumea hor konpon! Gero etortzen dira gerokoak eta emakumea haurdun dagoela jakitean, zer?

Bi bide hauta ditzake. Umegaltzea bata, edo nahi ez duen umea izan arte itxaron eta izanda gero zabortegira botatzea bestea. Gaur eta gu bizi garen leku honetan umegaltzea ez dago libre. Dirua duena Londresan joan daiteke baina dirurik ez duena eta umegaldu nahi badu era txarrean aritu beharko da eta Iruiñean gertatu denaren antzekoa gertatzeko arriskuan.

Gai honi buruz, hemen dihoakizue Zaldubik jarri digun bertso sorta.

haur jaioberria zabortegira

Zarautz aldean bada berri bat denontzat hunkigarria, apirilaren ogeitalaua egun gogoragarria, nahiz eta askok ahaztuagatik denontzat negargarria, amaren batek ez du ahaztuko egun hortako larria.

Mundu honetan bihotz gabeko pertsonak ere badira, lagun urkoa baztertzen dute bere burua begira: Ama batek haur jaio berria bota du zabortegira, horrelakorik ez lirateke erresponsable balira.

Zabortegian arkitu dute poltsa batean bilduta, jaio berria erruki gabe bazterturik amilduta; haurraren amak merezi ditu... beraren erruz hil dute, holako gauzak utzi ohi dute gizartea umilduta.

Erru guztia ez dauka amak bakar-bakarrik erdia, ez dugu ahazten inolaz ere aitak daukan alderdia, ama ta haurra baztertutzeko hartu baizuen idia, eta ondoren gertatu ohi da horrelako pikardia.

Gizonezkoak suertean dira ume egite kontuan, egitekoak eginda gero ahaztu zer egin dituan, bera libre ta bere laguna zeharo izorratuan, gainetik galde ea zergatik jazkiak kendu zituan.

Maitasunaren txorabioak nahasten gaitu askotan, ta ez dakigu nola jokatu sesuaren kontuotan, hainbeste urte egon ohi gara «tabu da» esanaz lotan, eta ondoren dena batera sarri hutseginaz hontan.

Arazo hontaz esan digute
dela haurrak egiteko,
bainan gaur egun badago lanik
hamar-hamabi hazteko,
eta ezin da inori esan
ari gabe egoteko,
horregatikan pastillak edo
zerbait behar da jateko.

Jolas batean biak jolastu
ta emeak beti galdu,
emakumeei tripa handitu
ta lanak maiz ugaltu,
eskubideak berdintze arren
zerbaiten beharra badu,
bainan nik ez dut ongi ikusten
haurra eginda bialdu.

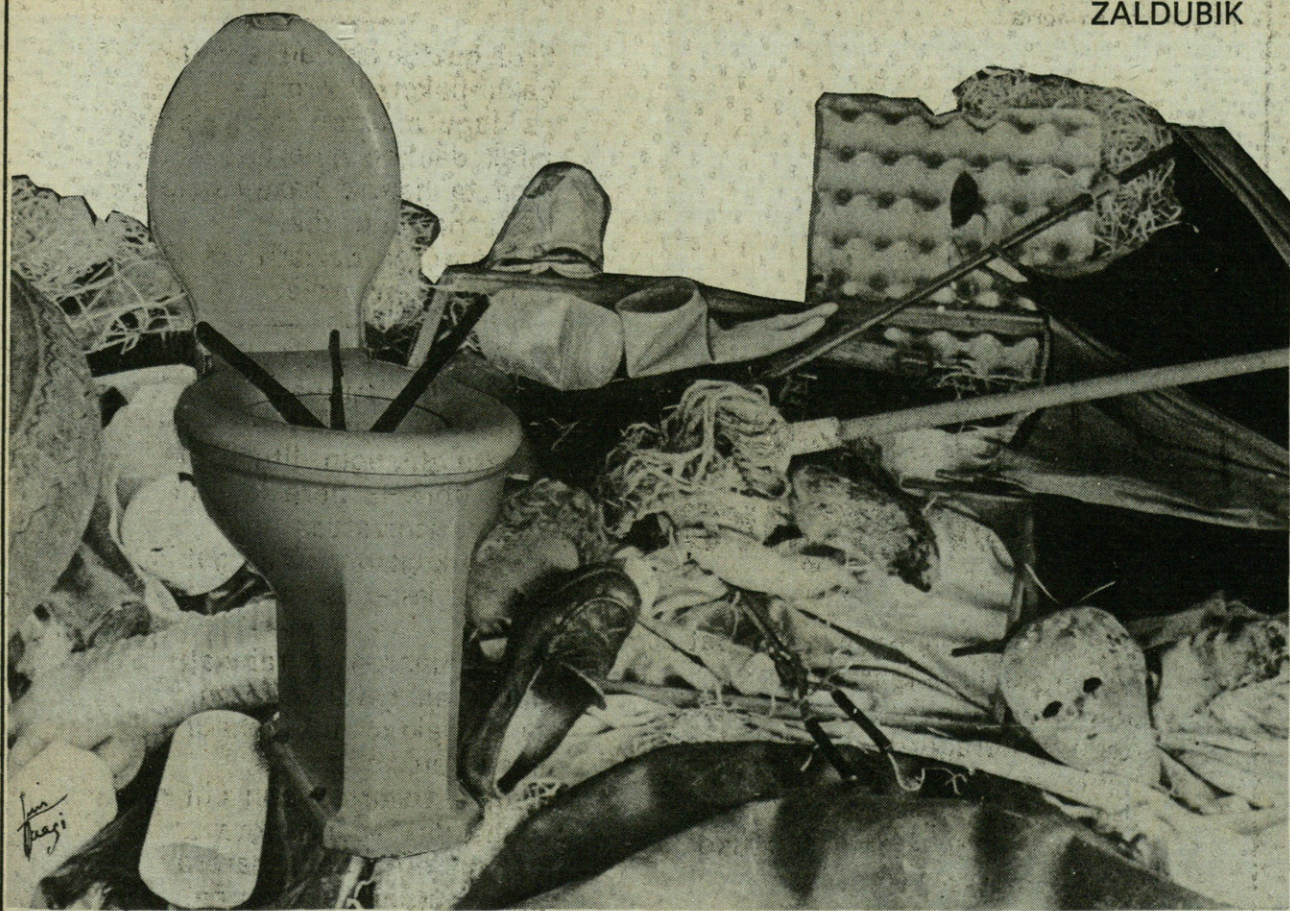
Emakumeak pastillak eta
abortoa behar dute,
egunen baten lortuko al dute
behar haina libertate,
gizonezkoak lortuko zuen
gelditu behar balute...
bainan legeak batzuk agindu
ta besteek behar bete.

Egun bateko jolasagatik
bizi guztia hondatu,
haurra soinean, aitzak ihesi,
ez jakin nola jokatu,
emakumezko zenbaiti hori
ez ote zaie gertatu?
Horregatikan ez galerazi
nahi duenak abortatu.

Zenbait pertsona era txarrean
abortoz dira mintzatzen,
moral aldetik saiatzen dira
gauza hori beheratzen,
galerazita utzi ohi dute
okerragoak gertatzen,
librea balitz ez zuen lanik
zabortegira botatzen.

Su inguruan ibiltzen dena
erretzen da azkenean,
sesu jolasan ibiltzen bada
eroriko da berean,
horigatikan hobe da hartu
ardura behar denean,
eta umeak ekarri beti
ekarri nahi direnean.

ZALDUBIK

udako irteerak euskal herrira

Iritsi gara ekainera eta, beraz, udara. Publizitatea jendea giro-tzen ari da udan gaudela esanaz; eta, jakina, bakantza eta bidai sasoia heldu zaigula gogorarazten digute. Komunikabideak baina eta berriz ari zaizkigu esaten eskurtsio sasoia dela uda.

Bestalde, eskolak ere bukatzeaz daude. Euskal eskolak ere berdin. Eta, gehienetan, uda bakantzekin egiten dugu bat. Guk ttikitatik ikasi dugu udan eskolak eta liburuak alde batera uzten eta orain ere, nagusitan, berdin jokatzeko joera agertzen dugu. Udan, bada, alde batera uzten dugu ikas giroa orain ere. Beraz, gure Euskarak, ikasturtean ikasi dugunak, normalean, sentitu egiten ditu ondorioak.

Udan, bestalde, hainbat eskurtsio egingo dugu. Guztiok egingo dugu gehiago edo gutxiago. Baina euskara ikaskuntzari lotuta, behar bada, ez dugu egingo bat ere. Hainbatek pasatuko du asteren bat edo asteburu batzu hor nonbaiten, etxetik kanpo. Bainan egun horien plana egiterakoan ez dute gehienek kontuan hartuko urte osoan eskolan ikasten ari izan diren euskara paktikara eraman lezaketela.

Hizkuntza bat ikasterakoan mintza praktika oso inportantea da eta hitz egiten entzutea ere berdin, entzunaren entzunez ikasten baitute haurrek, adibidez.

Alfabetatzen ari direnak ere norberaren euskalkitik beste euskalkietara eta euskara standardera zabalduz joateko guztiz

inportantea da beste euskalkiak entzutea.

Beraz, udako irteerak preparamizterakoan kontuan hartu beharko genuke geure euskara laburra aberastearen posibilitatea. Gure udako irteerak, bada, Nafarroako Euskal Herrietara edo Ipar Euskadira, adibidez, egitea, bide batez euskara praktikatzeko helburuaz hain zuzen, laguntza eder bat izango litzateke gure euskararentzat. Gainera, guri euskaldun zaharroi zail egiten zaigu

egunoroko harremanak ditugunekin euskara batuan hitz egitea; baina euskalki diferentean mintzatzen direnekin errazago egiten zaigu euskara standardean hitz egitea. Gainera, gehienetan, elkarren artean ulertzeko batuan mintzatzeko premia ikusten dugu. Udan, euskara hitz egiten den tokietara, bakantzak pasatzera!

JULEN KALZADA

hiztegia

Agerturiko: Agertutako
Ardietsi: Erdietsi
Astin(du): Sacudir(-ido)
Atxeman: Hatzeman
Aurrera(tu): Avanzar(-ado)
Baikor: Optimista
Baitan: Incluido
Basati: Feroz
Besazpi: Sobaco
Dakusate: Ikusten dute
Eramaiteko: Eramateko
Erein: Sembrar(-ado)
Eritegi: Enfermería
Erna(tu): Germinar(-ado)
Ertz: Esquina
Espaloi: Acera
Galtzada: Calzada
Garondo: Occipucio
Gaz: Gas
Glnauden: Geunden
Haiza(tu): Abanicar(-ado)
Haro: Epoca
Harrosko: Fanfarrón
Hazi: Semilla
Hilen: Hilko

Hondakin: Desecho
Irakin: Hervir(-ido)
Iskilu: Harna
Izpi: Un poquito
Izuti: Miedoso
Jatorri: Origen
Jirabira: Viraje
Kausi(tu): Encontrarse(-ado)
Kasketa: Rabieta
Lanbro: Bruma
Langar: Sirimiri
Leun(du): Adular(-ado)
Lurrikara: Terremoto
Lurrinketa: Evaporación
Min(du): Agriar(-ado)
Mizto: Aguijón
Nabarmen: Evidente
Nasai: Impuro
Nerabe: Adolescente
Ospe: Fama
Sor: Insensible
Tankera: Parecido
Tarte: Intervalo
Zital: Obstinado
Zonbeltek: Zenbaitek

kotxea zaintzen dizu

Karrozeriaren brilu eta garbiketarako produktuak
Zepilu ditzira emaileak
Tapizeria eta apal garbigailuak
Parabris garbigailuak eta zapi hats garbitzailea
Emergentzietan eskuak lehorrik garbitzeko spraya
Gel sagar usain emailea
Suhilgailuak
Motorretarako spray grasagarbitzailea
Motor olioarentzako "Molykote A" gehigarria
Frenuetarako likidoak
Radiadorearentzako destrabagailu eta itokin estalgarriak

kirolzaleen zerbitzutan

mine

donostia

271050 eta 270447

Superskate

TxiR - TxiR Txi

Skateboards

INDUSTRIAS

NAI

LEGARRE, 9 EIBAR